

Economisch-Statistische Berichten

Jachtaferelen

★

Dr. J. E. Andriessen

De Miljoenennota 1958 in het licht van
de economische situatie

★

Drs. W. Le Mair

De Euromarkt en de landbouw
De elementen van het landbouwhoofdstuk

★

Mr. J. G. van Putten

Een militair pijpleidingnet
in Europa

★

Drs. B. W. Buenk

De begrotingen van de
Benelux-landen

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

42e JAARGANG

No. 2099

WOENSDAG 18 SEPTEMBER 1957

**COLLECTIEVE
PENSIOEN-VERZEKERING**

Spuistraat 172 Amsterdam

KAS-ASSOCIATIE N.V.

Verhuur van brandkasten en
kluisen voor grote administraties

BETALEN · BEWAREN · BEHEREN

Wij belasten ons met het bewaren en administreren van Uw effectenbezit, in welk geval wij adviseren bij emissies en o.a. zorgen voor het knippen en verzilveren van coupons en dividendbewijzen, het nazien van uitlotingen en het incasseren van aflosbare obligaties.

**Nederlandsche
Handel-Maatschappij, N.V.**

Hoofdkantoor: Amsterdam, Vijzelstraat 32
94 kantoren in Nederland

R. Mees & Zoonen
Bankiers en
Assurantie-makelaars

Rotterdam
Amsterdam · 's-Gravenhage
Delft · Schiedam · Vlaardingen
Alblasserdam

verlenen gaarne hun
goede diensten, o.m.
bij het
kiezen van beleggingen
sluiten van auto-, w.a.,
fraude- en berovings-
verzekeringen

**ECONOMISCH-
STATISTISCHE BERICHTEN**

Uitgave van het Nederlandsch Economisch Instituut

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochweg 118, Rotterdam-W.
Telefoon redactie: K 1800-52939. Administratie: K 1800-38040. Giro 8408.

Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam. Banque de Commerce, Koninklijk Plein 6, Brussel, postcheque-rekening 260.34.

Redactie-adres voor België: Dr. J. Geluck, Zwijnaardse Steenweg 357, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochweg 118, Rotterdam-W.

Abonnementsprijs: franco per post, voor Nederland en de Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f. 29,—, overige landen f. 31,— per jaar. (België en Luxemburg B. fr. 400). Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Losse nummers 75 ct.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam-W.

Advertenties. Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de N.V. Koninklijke Nederl. Boekdrukkerij H.A.M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 1 of 3).

Advertentie-tarief f. 0,30 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten” f. 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgaaf van redenen te weigeren.

Jachtaferelen

Robert L. Heilbroner, die zich met zijn boek „De filosofen van het dagelijks brood” een zekere faam heeft verworven, ontpopt zich in zijn jongste werk¹⁾ tot wat men zou kunnen noemen „filosoof van het dagelijks brood-met-veel-beleg”. Dit boek heeft namelijk de zucht naar rijkdom, die, hoewel er samenlevingen zijn die haar niet kennen, waarschijnlijk zo oud is als de mensheid zelf, tot onderwerp. Op de boeiende en beeldende wijze hem eigen — het boek laat zich, in de vertaling van Dr. A. Alberts, zeer goed lezen — geeft Heilbroner zijn visie op het wezen van de drang naar bezitsvorming, gaat hij na hoe deze drang de historie beïnvloedde en in welke vormen hij zich in de loop der tijden heeft voorgedaan. Daarnaast schenkt hij ruime aandacht aan de dualistische houding, die de mens jegens de jacht naar geld heeft ingenomen; dualistisch, omdat tegenover de zucht naar rijkdom steeds de, door predikers, moralisten, romanschrijvers en politici aangewakkerde, morele twijfel aan de waarde van de rijkdom heeft gestaan.

De methode volgens welke de auteur tracht zijn lezers inzicht te verschaffen in de wijze, waarop de jacht naar geld door de eeuwen heen werd bedreven, is aantrekkelijk. Voor diverse tijdvakken der geschiedenis geeft Heilbroner nl. „close ups” van succesvolle geldjagers, met op de achtergrond het decor van het jachtterrein, i.c. de samenleving, waar zij zich hun buit verwierven. Zo maakt de lezer o.a. kennis met Crassus, de schraapzuchtige Romein, waarbij iedere senator in de schuld stond; met Enrico Dandolo, doge van Venetië ten tijde van de laatste kruistochten, die de reis naar Jeruzalem financierde op voorwaarde, dat de Kruisvaarders eerst de Christen-steden Zara en Constantinopel, de concurrenten van Venetië, veroverden; met Jakob Fugger, die Karel V de Duitse keizerstroon opfinancierde; met de lieden, die — in een tijd van wilde speculaties — aandelen in John Law's Mississippi-Maatschappij kochten, dan wel queue vormden voor het inschrijvingskantoor van de „Maatschappij tot Uitvoering van een Onderneming van Groot Voordeel, maar Niemand

¹⁾ „De wereld jaagt naar geld”. H. J. Paris, Amsterdam 1957, 228 blz., geb. f. 9,50.

Mag Weten Wat Het Is” en met de illustere oprichters van de „Central Pacific Railway Company”.

De door Heilbroner met vaardige hand geschilderde decors geven, zoals gezegd, een indruk van de samenleving waarin de geldjagers opereerden. Zij doen tevens zien, welke betekenis de jacht naar geld voor deze samenlevingen heeft gehad. De decorverwisseling voert ons van de Oudheid, waarin de jacht alleen de jagers — en het waren slechts weinigen die aan de jachtpartij konden deelnemen! — zelf verrijkte en geen activerende invloed op de maatschappij uitoefende, geleidelijk naar een wereld die op de onze lijkt en waarin het jagen naar geld niet meer als een uitwas kan worden gezien, maar als motor van het economisch mechanisme. De grote geldjagers van het einde der negentiende eeuw waren, zoals de auteur het uitdrukt, „constructief. . . ., niet zozeer uit hoofde van, maar ondanks de motieven, die hen tot bouwen dwongen”.

Sedert het einde van de negentiende eeuw zijn de jachtaferelen sterk veranderd. De overdaad, die de succesvolle jagers rond de eeuwwisseling ten toon spreidden, de aanbidding, die hun ten deel viel en het verlangen naar grote rijkdom zijn, volgens Heilbroner als gevolg van de grote depressie, verdwenen. De jacht naar geld daarentegen gaat onverminderd voort. In tegenstelling tot voorheen jaagt men echter niet meer individueel, maar in onpersoonlijke organisaties. Deze gewijzigde, maar onvermoeid voortgaande economische jacht naar rijkdom roept bij Heilbroner visioenen op van een maatschappij zonder armoede en zonder scherpe tegenstellingen tussen rijk en arm. Zijn verrukking hieromtrent wordt evenwel getemperd door de vraag, waar in zo'n maatschappij de grote prikkel voor het sociale mechanisme moet worden gevonden. Ligt het antwoord op deze vraag wellicht bij Schumpeter, waar hij zegt: „. . . . succesful performers may conceivably be satisfied nearly as well with the privilege — if granted with judicious economy — of being allowed to stick a penny stamp on their trousers as they are by receiving a million a year”²⁾.

Z.

²⁾ J. A. Schumpeter: „Capitalism; Socialism and Democracy”.

INHOUD

	Blz.		Blz.
Jachtaferelen, door Drs. J. H. Zoon	747	Een militair pijpleidingnet in Europa, door Mr. J. G. van Putten	756
De Miljoenennota 1958 in het licht van de economische situatie, door Dr. J. E. Andriessen	748	De begrotingen van de Benelux-landen, door Drs. B. W. Buenk	758
De Euromarkt en de landbouw; de elementen van het landbouwhoofdstuk, door Drs. W. Le Mair	752	Verkort jaarverslag van het Nederlandsch Economisch Instituut over 1956	760
		Geld- en kapitaalmarkt, door Drs. J. C. Brezet	761
		Recente publikaties	763

COMMISSIE VAN REDACTIE: Ch. Glasz; L. M. Koyck; H. W. Lambers; J. Tinbergen; F. de Vries.
 Redacteur-Secretaris: A. de Wit. Adjunct Redacteur-Secretaris: J. H. Zoon.
 COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË: F. Collin; J. E. Mertens de Wilmars;
 J. van Tichelen; R. Vandeputte; A. Vlerick.

De Rijksbegroting 1958 kan een belangrijke bijdrage leveren tot het herstel van het vertrouwen in de financiële stabiliteit van ons land. Door het aanbrengen van dikwijls ingrijpende bezuinigingen, door het overnemen van de woningwetbouw-financiering van de gemeenten en door het aankondigen van enkele additionele belastingmaatregelen wil de Regering het herstel van het externe en interne evenwicht van onze economie bevorderen. Daarbij is vooral van betekenis, dat een neutrale werking van de rijksfinanciën t.a.v. de kapitaalmarkt verzekerd lijkt, terwijl — enkele wellicht noodzakelijke overbruggingsmaatregelen buiten beschouwing gelaten — in 1958 ook geen beroep op inflatoire financieringsmiddelen meer behoeft te worden gedaan. De Rijksbegroting-1958 voegt opnieuw enige scheuten koelwater toe aan onze, op te hoge temperatuur geraakte, economie en met name voor zover zij belangrijke bezuinigingen op de overheidsuitgaven weet te realiseren, draagt zij een conjunctuur-mitigerend karakter.

De Miljoenennota 1958 in het licht van de economische situatie

Meer dan in voorgaande jaren het geval was, bestond er dit keer grote belangstelling voor de bagage, waarmee de Minister van Financiën zich, zoals gebruikelijk, op de derde dinsdag in september naar het Binnenhof heeft begeven. De economisch-financiële situatie geeft immers zorgen en dit heeft velen met gespannen verwachting doen opzien naar de van jaar tot jaar dikker wordende papierbundel, die uit het befaamde koffertje te voorschijn moest komen. Nu deze geheimenissen aan de openbaarheid zijn prijs gegeven, is er aanleiding de vraag te stellen, in hoeverre van de rijksfinanciën een bijdrage valt te verwachten voor het herstel van het evenwicht van onze volkshuishouding.

De economische situatie.

Voor de beantwoording van deze vraag is het wenselijk allereerst in enkele grove trekken een beeld te geven van de economische toestand, omdat op deze wijze aan de vele cijfers van de Rijksbegroting een zeker reliëf kan worden gegeven. Het is inmiddels wel gebleken, hoe moeilijk het is de temperatuur van een oververhitte economie omlaag te krijgen met het koelwater van bestedingsbeperkende maatregelen. Aangezien bovendien dit koelwater met geleidelijke teugen is aangebracht — de betreffende voorzieningen waren immers gespreid over een tijdvak van meer dan een half jaar — is het niet zo vreemd, dat aan de overbesteding nog steeds geen einde is gekomen. Van meer belang is echter, of er al zekere tekenen van een kentering kunnen worden waargenomen.

Op de arbeidsmarkt, waar een drietal jaren geleden het eerst de overspanning werd gesignaleerd, blijken deze kenteringsverschijnselen ook voor het eerst waarneembaar en zijn ze het meest geprononceerd. De voor seizoenschommelingen gecorrigeerde totale werkloosheidscijfers zijn van 37.000 in januari gestegen tot ruim 50.000 in augustus, terwijl de bij de arbeidsbureaus openstaande aanvragen voor personeel van 104.000 in januari zijn gedaald tot circa 91.000 in augustus.

Is er dus duidelijk sprake van een ontspanning op de arbeidsmarkt, de betalingsbalans geeft vooralsnog weinig verbetering te zien. Met een door de Miljoenennota op f. 500 à 600 mln. geraamd tekort op lopende rekening (transactiebasis) is de betalingsbalanssituatie voor de eerste zes maanden van dit jaar vrijwel identiek aan het tweede

halfjaar 1956. Het deviezenverlies is in de afgelopen maanden aanzienlijk geweest, mede onder invloed van de in augustus plaats gevonden valuta-omzettingen, die nadat de devaluatiegeruchten ongegrond bleken te zijn gelukkig weer tot staan zijn gekomen. In de ontwikkeling van de handelsbalans kan echter een klein lichtpuntje worden waargenomen; van mei tot en met augustus heeft het handelsbalanstekort een voortdurende verbetering te zien gegeven. Bij nadere analyse van de voor seizoenschommelingen gecorrigeerde cijfers blijkt dit te moeten worden toegeschreven aan een daling van het invoervolume bij een, overigens zeer geringe, stijging van het exportvolume.

Uiteraard vormt het betalingsbalanstekort een afspiegeling van de voortgaande overbesteding, die in de Miljoenennota nog op f. 1 mrd. per jaar wordt geraamd. Bij het vooralsnog te hoge niveau van consumptie en investeringen tezamen tekent zich echter een duidelijke vertraging van het stijgingstempo af en ook dit kan als een aanwijzing voor een kentering worden beschouwd. Naar volume gemeten vertoonde de consumptie het eerste halfjaar van 1957 geen verdere stijging ten opzichte van het voorgaande jaar, terwijl de in vergelijking met 1956 geringere omvang van de bestelprogramma's van de industrie een aanwijzing vormt, dat ook de investeringen — zij het dan met een zekere vertraging — beginnen te reageren op de bestedingsbeperking.

De overheidsfinanciën in 1957.

Dit beeld kan gecompleteerd worden met de thans in de Miljoenennota gepubliceerde gegevens over de overheidsfinanciën in 1957, met name voor zover deze de stand van 's Rijks Schatkist betreffen, maar ook voor zover zij nadere inlichtingen geven over de financiële positie van de lagere publiekrechtelijke lichamen.

Wat het Rijk aangaat was bij de vaststelling van de begroting voor dit jaar een tekort geraamd van ruim f. 800 mln., doch het regeringsprogramma inzake de bestedingsbeperking zou dit bedrag met ongeveer f. 150 mln.¹⁾ ver-

¹⁾ Zeer globaal kan dit aldus worden becijferd: bezuiniging rijksuitgaven: f. 200 mln. plus extra belastingopbrengst: f. 150 mln. minus groter tekort van het Landbouw-Egalisatiefonds: f. 200 mln.

minderen. Zoals bijna altijd het geval is, liet het feitelijke beloop nogal wat tegenvallers zien; weliswaar was de belastingopbrengst groter dan geraamd, doch daartegenover stonden vele additionele uitgaven. Wanneer dan ook niet nog f. 213 mln. boven het oorspronkelijk geraamde bedrag van f. 150 mln. uit de tegenwaarderekening was opgenomen, zou — ondanks de bestedingsbeperking — het vermoedelijke tekort op de begroting niet lager zijn uitgekomen dan dat van de oorspronkelijk vastgestelde begroting. Dank zij dit restant van de tegenwaarderekening zal echter, naar het zich thans laat aanzien, het tekort voor dit jaar rond f. 600 mln. bedragen.

Interessanter nog dan deze herziene begrotingscijfers (die in tabel 1 nog eens naast de ontwerp-begroting voor 1958 zijn gesteld) is de beschouwing in de Miljoenennota over de kasontwikkeling bij het Rijk, welke dus een beeld geeft van de werkelijk gedane uitgaven en verkregen ontvangsten. Het blijkt, dat de eerste helft van 1957 een kastekort van meer dan f. 500 mln. heeft opgeleverd, hetwelk voor bijna de helft is gedekt door intoring op liquide reserves en voor de rest door tegenwaardegeld en het uitzetten van driemaands schatkistpapier. Voor de rest van het jaar wordt nog een kastekort van bijna f. 300 mln. verwacht; waarmee het totaal voor 1957 dus op f. 800 mln. zou komen. De dekking van deze f. 300 mln. zal de Minister van Financiën stellig zorgen geven. Weliswaar komt er nog enig geld beschikbaar op de voorinschrijfrekening, maar daartegenover staat dat een vrij aanzienlijk bedrag aan schatkistpapier moet worden afgelost, waarvoor waarschijnlijk geen herplaatsing mogelijk zal zijn. Bovendien moet nog rekening worden gehouden met de mogelijkheid van een beroep van de Bank voor Nederlandsche Gemeenten op de door het Rijk gegeven liquiditeitsgarantie. Aan liquide reserves resteert nog slechts ruim f. 200 mln., zodat de liquiditeitspositie van het Rijk zorgelijk moet worden genoemd ²⁾.

Veel ernstiger nog is de situatie voor de lagere overheid, met name de gemeenten. Blijkens de Miljoenennota was de vlottende schuld eind juni opgelopen tot f. 1,6 mrd., zulks tegenover een gevestigde schuld van f. 8,2 mrd. De kapitaalsuitgaven van de gemeenten liggen nog steeds op een ongekend hoog peil (eerste kwartaal 1957 beliepen zij f. 540 mln. tegenover een kwartaalgemiddelde in 1956 van f. 490 mln.). Bij de tot dusver wel zeer geringe mogelijkheden tot het aangaan van vaste schuld, blijft de vlottende schuld der gemeenten derhalve nog gestaag toenemen.

De Rijksbegroting-1958: algemeen beeld.

Tegen deze achtergrond van een nog steeds verstoord evenwicht tussen middelen en bestedingen in onze volkshuishouding, van een aanhoudend groot betalingsbalans-tekort en van ernstige financiële moeilijkheden voor Rijk en gemeenten, moet de thans ingediende begroting voor 1958 worden gezien. Het behoeft hier nauwelijks betoog welk een grote betekenis de rijksfinanciën hebben voor onze nationale economie. De laatste jaren wordt gemiddeld 25 pCt. van het nationale inkomen via de belastingheffing naar de Schatkist geleid, voor welk bedrag de Re-

²⁾ Mede in dit licht moet het gebruik maken van de trekkingsrechten op het Internationale Monetair Fonds voor een bedrag van \$ 69 mln. = ruim f. 250 mln. worden gezien. Hierdoor wordt niet alleen de deviezenvoorraad versterkt, doch wanneer de Staat de beschikking krijgt over de tegenwaarde daarvan in gulden, vormt dit een welkome — zij het op zichzelf inflatoire — versterking van de kaspositie.

gering en de Staten-Generaal de aanwending bepalen. Het spreekt dan ook vanzelf, dat een bewust streven van de Regering naar bezuiniging een belangrijke bijdrage kan vormen voor het herstel van het economisch evenwicht in ons land. In hoeverre is dit bezuinigingsstreven, in het teken waarvan de Miljoenennota staat, gerealiseerd en in hoeverre kan de huidige begroting anti-cyclisch worden genoemd, in de zin van conjunctuur-mitigerend?

De cijfers, zoals deze in tabel 1 zijn vermeld voor de ontwerp-begroting 1958 alsook de vermoedelijke begrotingsuitkomst voor 1957, geven daaromtrent geen onmiddellijk inzicht.

TABEL 1.

Begrotingsvergelijking 1957—1958 (in miljoenen gulden)

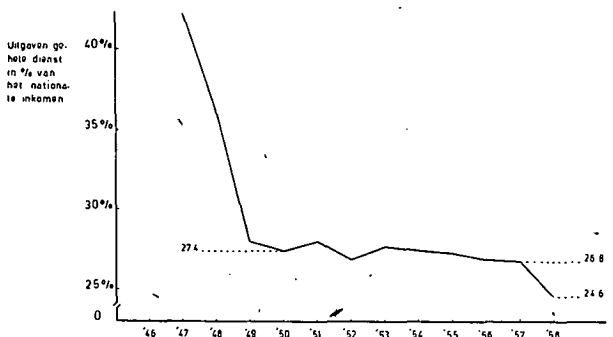
Omschrijving	Ontwerp-begroting 1958	Vermoedelijke uitkomst-begroting 1957
Gewone dienst		
Uitgaven	6.330	6.847
Middelen	7.263	7.428
Saldo	+ 933	+ 581
Landbouw-Egalisatiefonds		
Saldo	— 326	— 407
Buitengewone dienst		
Uitgaven	1.322	995
Middelen	275	227
Saldo	— 1.047	— 768
Gehele dienst		
Uitgaven	7.978	8.249
Middelen	7.538	7.655
Saldo	— 440	— 594
Te verwachten additionele uitgaven		
a. inhaal defensie-uitgaven	96	
b. sanering Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds en N.S.-pensioenfonds	159	
c. Euromarkt en Euratomverdragen	50	
	— 305	
Totaal nadelig saldo	— 745	
Voorgestelde maatregelen		
a. vermindering aandeel Rijk in de werkloosheidspremie van de helft tot een derde	23	
b. fiscale maatregelen	107	
	130	
	— 615	— 594

Weliswaar bedraagt het overschot op de gewone dienst belangrijk meer dan voor 1957, doch inclusief de te verwachten additionele uitgaven en zelfs met inbegrip van enkele inkomensverhogende maatregelen (waarover straks meer) wijkt het totale tekort ten bedrage van f. 615 mln. toch nauwelijks af van dat voor 1957, dat thans op f. 594 mln. wordt geraamd. Lijkt er op het eerste gezicht dus weinig verbetering te bestaan t.o.v. 1957, toch is deze verbetering in ruime mate aanwezig. In de eerste plaats is de vermoedelijke uitkomst voor 1957 sterk geflatteerd door de opnemings van tegenwaardegelden tot een bedrag van f. 363 mln. Vervolgens kan het tekort voor 1958 bijna geheel worden toegeschreven aan de opnemings onder de buitengewone dienst van een post financiering van de woningwetbouw ten bedrage van f. 540 mln. Dit bedrag, waarop eveneens nog zal worden teruggekomen, betreft het verstreken van voorschotten voor de bouw van woningwetwoningen — een taak van de gemeenten, die thans door het Rijk wordt overgenomen. Elimineert men deze twee posten, dan komt men tot de zuiverder vergelijking van een tekort van f. 75 mln. voor 1958 tegenover een tekort van f. 957 mln. voor 1957.

De uitgaven.

Dit verschil is vooral bereikt door bezuiniging op de uitgaven. Exclusief de woningbouw doch inclusief alle additionele posten beloopt het uitgaventotaal voor 1958 f. 7.720 mln. tegenover f. 8.249 mln. voor 1957; het uitgavenpeil is dus met ruim f. 500 mln. verlaagd. Daardoor is, zoals uit onderstaande grafiek kan blijken, het uitgavenbedrag van het Rijk begrepen als een percentage van het nationale inkomen tegen marktprijzen gedaald van 26,8 pCt. in 1957 tot 24,6 pCt. in 1958. Deze daling krijgt nog meer betekenis, wanneer men bedenkt dat dit percentage de laatste jaren bijna steeds boven de 27 heeft gelegen.

TOTALE UITGAVEN VAN HET RIJK IN PROCENTEN VAN HET NATIONALE INKOMEN TEGEN MARKTPRIJZEN

Het zou te ver voeren alle bezuinigingen hier te releveren; zij hebben betrekking op de personeelsformatie (volgens de raming zal in 1958 de sterkte van het burgerlijk rijks-personeel met 2.260 personen worden verminderd), de voorlichting, statistische werkzaamheden, controle-arbeid,

TABEL 2.

Overzicht van de uitgaven voor de verschillende onderwerpen van staatszorg (in miljoenen gulden)

	Gewone dienst en Landbouw-Egalisatiefondsen		Buitengewone dienst	
	vermoedelijke uitkomsten 1957	ontwerpbegroting 1958 a)	vermoedelijke uitkomsten 1957	ontwerpbegroting 1958
Defensie	1.873,9	1.778,9	1,1	0,1
Buitenlandse betrekkingen ...	99,4	147,9	32,8	2,0
Overzeese Rijksdelen	89,6	82,9	7,1	8,1
Politie en justitie	320,5	311,9	0,1	—
Onderwijs en cultuur	1.112,6	1.158,4	21,6	36,0
Waterstaat	271,3	292,2	191,2	189,4
Verkeer	86,2	79,3	162,3	146,4
Handel en nijverheid	106,3	67,0	57,5	44,7
Land- en tuinbouw, veeteelt en visserij	626,8	534,1	30,0	34,8
(w.o. voor consumenten-subsidies)	(155,0)	(68,0)	—	—
Sociale voorzieningen, emigratie en volksgezondheid ...	768,2	762,3	8,6	7,9
Volkshuisvesting	307,6	327,1	6,2	540,1
(w.o. voor huursubsidies en woningwetvoorschotten) ...	(286,3)	(306,3)	(6,0)	(540,0)
Diensten van algemene aard ..	323,1	321,7	159,3	68,3
Niet toegerekende uitgaven voor pensioenen en wachtgeld	374,4	270,9	—	—
Nationale schuld	527,8	546,5	317,5	248,5
Afschrijvingen	54,0	54,0	—	—
Herstel van oorlogsschade ..	220,9	139,5	—	—
Uitgaven, verband houdende met de watersnood	30,0	—	—	—
Vergoedingen aan provincien en gemeenten voor de derving van inkomsten als gevolg van de verlaging van de personele belasting en de grondbelasting	61,0	63,5	—	—
Totaal	7.253,6	6.938,1	995,3	1.321,8

a) Inclusief de niet in de begroting opgenomen, te verwachten additionele uitgaven.

activiteiten in de ontwikkelingsgebieden, multilaterale hulp aan minder-ontwikkelde landen, vertegenwoordiging in het buitenland, aanschaffingen voor de rijksdienst, subsidies, aanvullende werkgelegenheid en defensie. Men vergelijk hier tabel 2.

In het licht van de eerder gesignaleerde financiële moeilijkheden, waarmee de gemeenten te kampen hebben, moet aan de post financiering van de woningwetbouw ten bedrage van f. 540 mln. grote betekenis worden toegekend. Het betreft hier de overneming van de gemeenten van de gehele financiering van de woningwetbouw in 1958. Het bouwprogramma omvat 80.000 woningen, waarvan 40.000 woningwetwoningen. De totale kosten van deze woningbouw worden op f. 1,4 mrd. geraamd, waarbij nog eens f. 1 mrd. komt voor complementaire investeringen in de woonwijken (bouwrijp maken van de grond, straten-aanleg, riolering, etc.). Door binnen het kader van de Rijksbegroting ruimte te scheppen voor de woningwet-financiering wordt de last van de gemeenten aanzienlijk verlicht. Bij de aldus te bereiken vermindering van hun kapitaalsuitgaven, wordt thans de helpende hand gereikt opdat de gemeenten orde op hun financiële zaken kunnen stellen. Daarbij kunnen zij voor de rest van 1957 en voor 1958 rekenen op een bedrag van meer dan f. 600 mln. krachtens het grote leningscontract met de levensverzekeringmaatschappijen en pensioenfondsen. Voorts stelt de Miljoenennota maatregelen in het vooruitzicht, die op korte termijn de lagere publiekrechtelijke lichamen weer in staat zullen stellen een effectief beroep te doen op de kapitaalmarkt, met name voor een door de Bank voor Nederlandsche Gemeenten uit te geven woningbouwlening. In hoeverre deze maatregelen, die zich uiteraard ook zullen uitstrekken tot het rentegamma, een bijdrage kunnen vormen voor de oplossing van het consolidatieprobleem van de bijzonder hoge vlottende schuld, wordt in de Miljoenennota vooralsnog in het midden gehouden. In ieder geval is thans een basis gelegd voor gezondere verhoudingen voor de toekomst in de sfeer van de gemeentefinanciering.

De belastingmiddelen.

Nog een enkel woord over de belastingmiddelen, waarvan in tabel 3 een overzicht is gegeven. Bij de raming is uitgegaan van een gematigde verdere expansie van onze economie in 1958, zulks onder handhaving van een stabiel loon- en prijsniveau. De totale belastingraming belooft f. 8.065 mln., d.i. 3,5 pCt. meer dan de vermoedelijke uitkomst voor 1957. Op dit totale belastingbedrag moet echter in mindering worden gebracht het aandeel van het Gemeentefonds (f. 1.172 mln.), het Provinciefonds (f. 59 mln.) en het Landbouw-Egalisatiefonds (f. 6 mln.), zodat ten bate van de Rijksbegroting f. 6.828 mln. resteert. Men zie hiervoor tabel 3 volgende pagina.

De kasprognose voor 1958.

Vormt de Rijksbegroting, gezien het daarin tot uiting komende bezuinigingsstreven alsook de aan de gemeenten geboden hulp, stellig een belangrijke stap in de richting van een praktisch beoefende anti-cyclische budgetpolitiek, in hoeverre zij een wezenlijke bijdrage kan leveren tot het herstel van het economisch evenwicht komt vooral ook tot uiting in de kasprognose. De kasontwikkeling van

TABEL 3.

Overzicht der belastingmiddelen
(in miljoenen guldens)

	Vóór aftrek		Na aftrek		1958 percen- tages van het totaal
	1957 vermoe- delijke uitkom- sten	1958	1957 vermoe- delijke uitkom- sten	1958	
Omzetbelasting	1.450	1.550	1.222	1.307	19,2
Invoerrechten	925	950	780	801	11,7
Accijnzen	711	767	595	642	9,4
Motorrijtuigenbelasting	112	130	112	130	1,9
Rechten van zegel en registr. .	130	130	110	110	1,6
Vereningsheffing	75	—	75	—	—
Totaal kostprijsverhogende be- lastingen	3.403	3.527	2.894	2.990	43,8
Inkomstenbelasting	1.600	1.625	1.350	1.372	20,1
Vennootschapsbelasting	1.300	1.350	1.101	1.148	16,8
Loonbelasting	1.150	1.200	969	1.012	14,8
Dividendbelasting en commis- sarissenbelasting	117	128	99	108	1,6
Rechten van successie, over- gang en schenking	115	120	97	101	1,5
Vermogensbelasting	110	115	93	97	1,4
Totaal belastingen op inkomen, winst en vermogen	4.392	4.538	3.709	3.838	56,2
Algemeen totaal	7.795	8.065	6.603	6.828	100,0

1958 is vooral daarom van betekenis, omdat in wezen de begroting juist daarop is afgestemd. Uitgaande van het begrotingstekort ten bedrage van f. 745 mln. (met inbegrip van de additionele uitgaven), berekent de Miljoenennota het kastekort voor 1958 op f. 535 mln., zulks door bijtelling van f. 100 mln. in verband met de nadelige uitwerking van een aantal overloopposten en door aftrekking van f. 300 mln., zijnde dat deel van de woningbouwfinanciering, waarvoor de betaling pas in 1959 zal geschieden. In mindering gebracht wordt ook een bedrag van f. 10 mln. in verband met de reservering van de helft van de voor onderontwikkelde gebieden beschikbaar gestelde hulp ³⁾. Voor financiering van het aldus becijferde kastekort van f. 535 mln. kan het Rijk rekenen op f. 345 mln., beschikbaar komende op de voorinschrijfrekeningen van de Rijksfondsen, en op f. 60 mln. uit de middelen, gestort op het grootboek voor de woningverbetering (ingesteld bij de jongste huurverhoging). Aldus resteert nog een tekort van f. 535 mln.—f. 405 mln. = f. 130 mln.

Onder normale omstandigheden zou het Rijk voor dit betrekkelijk geringe bedrag stellig mogen lenen. Aangezien het bij de huidige economische situatie echter niet wenselijk is voor de rijksfinanciën een beroep te doen op de kapitaalmarkt en voorts inflatoire financiering moet worden afgevoerd, wenst de Regering voor dit bedrag additionele maatregelen te treffen.

Verdere bestedingsbeperking.

De drastische bezuiniging op de uitgaven alsmede de bedoelde maatregelen in aanmerking genomen, zou men de Miljoenennota kunnen zien als de aankondiging van een tweede ronde van bestedingsbeperking, zij het dat deze thans voornamelijk betrekking heeft op de overheidsuitgaven. Tot de voorgestelde maatregelen behoort allereerst de vermindering van het aandeel van het Rijk in de werkloosheidspremie van de helft tot een derde. Door deze maatregel, die voor de begroting een verlichting be-

³⁾ In dit verband kan nog worden vermeld, dat de jaarlijkse bijdrage in het kapitaal van de Internationale Bank voor Herstel en Ontwikkeling ad f. 25 mln. voor 1958 komt te vervallen. Ook in dit opzicht is dus besnoeid op de hulp aan onderontwikkelde gebieden.

tekent van f. 23 mln., zullen de sociale lasten enigermate toenemen, doch wanneer men tot een verdere verlaging van de totale werkloosheidspremie zou kunnen komen, behoeft deze stijging niet groot te zijn. Voor het resterende bedrag van f. 107 mln. (dit betreft 1958; op jaarbasis is de opbrengst groter) worden enkele tijdelijke fiscale maatregelen voorgesteld, nl. een verhoging van de omzetbelasting op sigaretten, een verhoging van enkele in het weeldetarief van de omzetbelasting vallende goederen — nl. televisietoestellen, personenauto's en motoren —, een verhoging van het tarief van de vermogensbelasting met 20 pCt. en het voorlopig continueren van de opschorting der investeringsaftrek. Bij het thans nog hoge investeringspeil was deze laatste maatregel wel te voorzien. In dit verband is nog van betekenis, dat de Miljoenennota ook voorzieningen in het vooruitzicht stelt met betrekking tot de faciliteit van de vervroegde afschrijving, die op 1 januari 1958 zou aflopen. Daarvan wordt echter niet meer gezegd dan dat dit nauwelijks uitwerking zal hebben op het dekingsplan voor 1958. Wat de verhoging van de omzetbelasting op de genoemde artikelen betreft, blijkt er naar te zijn gestreefd de minst essentiële goederen van het huishoudbudget te treffen. Bij de verhoging van de vermogensbelasting dringt zich een vergelijking op met de verhoging in 1951 — in 1955 weer ongedaan gemaakt —, toen met het oog op de betalingsbalanspositie een algemene verzwaring van de belastingdruk noodzakelijk bleek. Destijds was de verhoging echter progressief, terwijl thans een proportionele verhoging wordt voorgesteld, die voor elk belastbaar bedrag van f. 500 het tarief brengt van f. 2,50 op f. 3. De concrete inhoud van de betreffende voorzieningen dient nog in afzonderlijke wetsontwerpen te worden vastgelegd.

Conclusie.

Met het voorgaande is aangetoond, dat de Rijksbegroting 1958 inderdaad, zoals de slotbeschouwing van de Miljoenennota het uitdrukt, een belangrijke bijdrage kan leveren tot het herstel van het vertrouwen in de financiële stabiliteit van ons land. Door het aanbrengen van dikwijls ingrijpende bezuinigingen, door het overnemen van de woningwetbouw-financiering van de gemeenten en door het aankondigen van enkele additionele belastingmaatregelen wil de Regering het herstel van het externe en interne evenwicht van onze economie bevorderen. Daarbij is vooral van betekenis dat, zoals het begrotings- en kasbeeld zich thans laat aanzien, een neutrale werking van de Rijksfinanciën ten aanzien van de kapitaalmarkt verzekerd lijkt ⁴⁾, terwijl — enkele wellicht noodzakelijke overbruggingsmaatregelen buiten beschouwing gelaten — in 1958 ook geen beroep op inflatoire financieringsmiddelen meer behoeft te worden gedaan. Om te blijven bij het beeld, dat in het begin van dit artikel werd gebruikt: de Rijksbegroting-1958 voegt opnieuw enige scheuten koelwater toe aan onze, op te hoge temperatuur geraakte economie en met name voor zover zij belangrijke bezuinigingen op de overheidsuitgaven weet te realiseren, draagt zij een conjunctuur-mitigerend karakter.

⁴⁾s-Gravenhage.

J. E. ANDRIESEN.

⁴⁾ Weliswaar wordt door het gebruik maken van de gelden, die op de voorinschrijfrekening ter beschikking komen, nog voor f. 345 mln. aan middelen aan de kapitaalmarkt onttrokken, doch daar staat tegenover dat de aflossing van f. 164 mln. op de binnenlandse schuld en de extra storting van f. 159 mln. voor de sanering van de Rijkspensioenfondsen tezamen een bijna even grote aanbodscomponent voor deze markt vormen.

Het Euromarktverdrag geeft t.a.v. de gemeenschappelijke landbouwpolitiek slechts globale richtlijnen. De desbetreffende artikelen bevatten bovendien slechts bepalingen aangaande het marktordenende, en in zeer geringe mate het structuurbeleid. Er moet een gemeenschappelijke marktordening tot stand komen welke de vorm kan aannemen van gemeenschappelijke spelregels voor het scheppen van juiste concurrentieverhoudingen, ofwel van een verplichte coördinatie van de bestaande nationale marktordenende maatregelen, ofwel van een gemeenschappelijke Europese marktordening. De belangrijkste bepalingen van de gemeenschappelijke landbouwpolitiek overziende concludeert schrijver dat het verdrag ten deze alle mogelijkheden voor de toekomst heeft opengelaten. T.a.v. de overgangsmaatregelen kan volgens schrijver niet worden ontkend, dat bij de formulering daarvan bepaalde nationale belangen de doorslag hebben gegeven.

De Euromarkt en de landbouw

De elementen van het landbouwhoofdstuk

Aan het slot van ons vorige artikel ¹⁾ werden de twee voornaamste grondslagen aangegeven waarop het landbouwhoofdstuk in het Verdrag van de Euromarkt berust: enerzijds de noodzaak, dat een gemeenschappelijke landbouwpolitiek tot stand komt en anderzijds de behoefte aan regelingen voor de tijdsperiode, dat deze gemeenschappelijke landbouwpolitiek nog niet of niet volledig tot stand is gekomen. In dit artikel zal nu achtereenvolgens aan deze beide hoofdelementen van het landbouwhoofdstuk aandacht worden besteed.

De gemeenschappelijke landbouwpolitiek.

Wat het eerste element, de gemeenschappelijke landbouwpolitiek, betreft, kan worden opgemerkt, dat het Verdrag hiervoor slechts globale richtlijnen aangeeft. Deze opzet is wellicht beïnvloed door de algemene structuur van het Verdrag. Deze wordt nl. hierdoor gekenmerkt, dat naast de exact geformuleerde verplichtingen omtrent de afbraak van de *direct* beschermende nationale regelingen, het Verdrag omtrent de *algemene* economische en sociale politiek in breder verband veelal slechts richtlijnen en doelstellingen aangeeft. Ten dele is dit verklaarbaar door de omstandigheid, dat de landen op een aantal van deze terreinen (bijv. het monetaire beleid en de conjunctuur- en werkgelegenheidspolitiek) hun nationale zelfstandigheid menen te moeten handhaven. Dit heeft het de landen onmogelijk gemaakt hun toekomstig gedragspatroon tot in onderdelen vast te leggen ²⁾. Voor een ander deel is deze opzet van het Verdrag hierdoor gemotiveerd, dat het voor de vorming van een gemeenschappelijke markt niet noodzakelijk lijkt t.a.v. die elementen in de nationale politiek, die geen direct beschermend karakter hebben,

¹⁾ Zie „E.-S.B.” van 11 september 1957.

²⁾ Dit geldt niet alleen voor die terreinen welke de Zes „buiten de integratie” hebben gehouden. Want o.a. ten gevolge van deze opzet is het noodzakelijk gebleken ontsnappingsclausules in het Verdrag op te nemen t.a.v. de afbraak der economische barrières tussen de landen. De vrijheid, die de zes landen zich op een aantal terreinen van de nationale politiek hebben voorbehouden, noopt hun dus ertoe elasticiteiten te aanvaarden met betrekking tot die terreinen waar zij verplichtingen hebben aanvaard.

tot een dwingend voorgeschreven coördinatie, harmonisatie of tot een gemeenschapsbeleid te komen.

Het is evenwel duidelijk, dat de juist gegeven motivering niet opgaat voor een sector als de landbouw, waar toch de vorming van een gemeenschappelijke markt zozeer afhankelijk is gesteld van het tot stand komen van een gemeenschappelijke politiek. Het landbouwhoofdstuk zou daarom aan inhoud hebben gewonnen, indien het een wat concreter beeld had geboden van de te ontwikkelen Europese landbouwpolitiek of een wat dwingender procedure had bevat om tot dit doel te komen. Men bedenke daarbij evenwel, dat de landbouw en in het bijzonder de landbouwpolitiek van land tot land grote verschillen vertoont. Het behoeft daarom geenszins te verbazen, dat de partijen het langs de weg van het zuiver intergouvernementele overleg niet tot in onderdelen eens konden worden over de toekomstige Europese landbouwpolitiek. Er zij voorts aan herinnerd, dat de landbouw in de agrarische importlanden een belangrijke bescherming geniet en dat er uit dien hoofde in landbouwkringen in deze landen ook een zekere beduchtigheid bestaat jegens de instelling van de gemeenschappelijke markt. Ook dit heeft zijn invloed op het resultaat uitgeoefend.

Een tweede algemene opmerking die hier onmiddellijk bij aansluit is, dat de artikelen over de gemeenschappelijke landbouwpolitiek voornamelijk betrekking hebben op slechts een onderdeel hiervan, nl. *het marktordenende beleid*. Aan de andere belangrijke pijler van de landbouwpolitiek, nl. *het structuurbeleid*, wordt weinig aandacht geschonken. Ook dit vloeit onmiddellijk voort uit de juistvermelde algemene opzet van het Verdrag waarbij immers al die elementen in de nationale politiek die geen direct beschermend karakter hebben naar de achtergrond zijn geschoven. In het licht van deze opzet moet het worden toegejuicht, dat het verdrag niettemin voorziet in de oprichting van een Europese Investeringsbank, wier werktrein juist voor een belangrijk deel op economisch-structureel gebied zal liggen. Het behoeft geen betoog, dat deze Bank een belangrijk instrument kan vormen bij de ontwikkeling van de structuurpolitiek voor de Europese landbouw.

Wat in concreto de inhoud van de artikelen over de

gemeenschappelijke landbouwpolitiek betreft, kan het volgende worden opgemerkt. Nadat in art. 39 van het Verdrag hiervoor een aantal algemeen geformuleerde doelstellingen is opgesomd, geven de art. 40 t/m 43 hierover nadere richtlijnen alsook over de institutionele procedure, die voor het verwezenlijken van dit doel moet worden gevolgd. De in art. 39 gegeven doelstellingen zijn zodanig geformuleerd, dat ieder land hier wel iets van zijn gading vindt³⁾. Zij geven geen duidelijk richtsnoer voor de te verwachten ontwikkeling.

Belangrijker is art. 40, dat begint met de bepaling, dat de gemeenschappelijke landbouwpolitiek uiterlijk aan het einde van de overgangperiode moet zijn gerealiseerd. Vervolgens schrijft dit artikel voor, dat er een *gemeenschappelijke marktordening* tot stand moet komen, welke de vorm kan aannemen van gemeenschappelijke spelregels voor het scheppen van juiste concurrentieverhoudingen, ofwel van een verplichte coördinatie van de bestaande nationale marktordenende regelingen, ofwel van een gemeenschappelijke Europese marktordening. Hetzelfde artikel geeft nog een opsomming van wat een Europese marktordening zoal aan regelingen kan omvatten. Deze opsomming is zo ruim gesteld, dat ongetwijfeld alle regelingen die wij in de verschillende landen aantreffen een plaats kunnen vinden in de toekomstige Europese politiek. Ook opent dit artikel de mogelijkheid, dat „oriëntatie- en garantiefondsen” in het leven worden geroepen. Van deze fondsen wordt geen exacte taakomschrijving gegeven. Denkbaar is, dat zij een functie vervullen, zoals bijv. hier te lande het Landbouwegalisatiefonds.

Het daaropvolgende art. 41 behelst de aanbeveling, dat op andere terreinen van de landbouwpolitiek een doeltreffende coördinatie tot stand komt, en wel ten aanzien van het landbouwkundig onderzoek, de landbouwkundige voorlichting en de beroepsopleiding. In art. 42 wordt vervolgens o.a. de mogelijkheid geopend, dat ook nog in ander verband dan op grond van het marktordenende beleid subsidies aan de landbouw kunnen worden verstrekt, nl. ter bescherming van die bedrijven welke onder ongunstige natuurlijke of structurele omstandigheden werken, of in het kader van ontwikkelingsplannen. In dit artikel komt dus het *structuurbeleid* even om de hoek kijken.

De weg waarlangs de gemeenschappelijke landbouwpolitiek tot stand zal worden gebracht en de nationale marktordeningen in een gemeenschappelijke ordening getransformeerd zullen worden is aangegeven in artikel 43. Het is de *Commissie*, een van de zes regeringen onafhankelijk orgaan, die binnen twee jaar nadat het Verdrag in werking is getreden, voorstellen hierover moet doen. Nadat de *Vergadering*, bestaande uit afgevaardigden van de zes nationale parlementen, over deze voorstellen is geraadpleegd, is het de *Raad* welke uiteindelijk de beslissingen moet nemen. Deze beslissingen moeten tijdens de eerste twee etappes van de overgangperiode, dus gedurende de eerste 8 à 10 jaar, met unanimiteit van stemmen worden genomen. Daarna is het formeel voldoende, dat een gekwalificeerde meerderheid van de Raad zich ten gunste van de voorstellen uitspreekt. Niettemin mag ook dan

het tegenstemmende land er zich tegen verzetten een nationale marktordening door die van de gemeenschap te vervangen, zo het meent dat de gemeenschapsregeling niet dezelfde waarborgen biedt als de nationale regeling. Het Hof zal dan een uitspraak moeten doen.

Het formuleren van deze institutionele procedure heeft, hoe simpel het verkregen resultaat moge schijnen, tijdens de onderhandelingen in Brussel nog al wat voeten in de aarde gehad. Nederland, dat bijzonder veel belang hecht aan het verdwijnen van de nationale bescherming in de agrarische importlanden, heeft daartoe met kracht gepleit voor een wat sterkere procedure. Andere landen, waarbij in het bijzonder Frankrijk niet onvermeld mag blijven, hebben in tegenovergestelde richting gewerkt. Het zoëven geschetste resultaat is dan ook een compromis, dat geen der partijen volledig heeft kunnen bevredigen.

Overzien wij echter de belangrijkste bepalingen over de gemeenschappelijke landbouwpolitiek in hun totaliteit, dan moet de eerste conclusie luiden dat het verdrag ten deze alle mogelijkheden voor de toekomst heeft opengelaten. Van belang is vooral ook de omstandigheid, dat de voorbereiding van de Europese landbouwpolitiek in handen is gelegd van Europese organen, met name de Commissie en de Vergadering. Dit biedt ongetwijfeld betere waarborgen voor het objectieve karakter van de uit te werken voorstellen dan indien dit op een zuiver intergouvernementele basis had moeten geschieden. Veel betekenis heeft in dit verband de algemene bepaling, dat de Raad niet anders dan bij unanimiteit van de voorstellen van de Europese commissie mag afwijken. Het spreekt verder vanzelf, dat het effect van deze institutionele procedure in belangrijke mate zal worden bepaald door de positie en het gezag, dat de Europese instellingen zich zullen weten te verwerven. De verdragsverplichting, dat na 12 à 15 jaar de gemeenschappelijke markt ook voor de landbouw een feit moet zijn, biedt deze organen een extra steun.

De regelingen voor de overgangperiode.

Zoals reeds werd opgemerkt, vloeien de regelingen voor de overgangperiode voort uit de behoefte aan een veiligheidsklep. Erkent men nl. de noodzaak van een marktordenend beleid in de landbouw dan heeft dit tot gevolg, dat dit beleid op nationale voet niet zonder meer in gevaar mag komen door de vorming van een gemeenschappelijke markt. Doordat nu enerzijds bij de afbraak van de bescherming aan de grens een zeker automatisme wordt betracht en anderzijds dit automatisme bij de vorming van een gemeenschappelijke landbouwpolitiek ontbreekt, kunnen voor bepaalde produkten of bepaalde sectoren in de overgangperiode moeilijkheden optreden.

Om die reden bepaalt het eerste lid van art. 44, dat de landen zgn. minimum-prijzen mogen vaststellen, waarbij de invoer wordt stopgezet of beperkt indien de binnenlandse prijzen in het importerende land beneden het minimum komen te liggen, dan wel waarbeneden invoer niet mag plaatsvinden. Het spreekt echter vanzelf, dat het minimum-prijzenstelsel waarvan verschillende varianten denkbaar zijn, niet zodanig mag worden toegepast, dat het een restrictievere uitwerking zou hebben dan de bestaande bescherming, die wordt afgebroken. Dit zou in strijd zijn met de functie van veiligheidsklep die dit stelsel moet vervullen, en indruisen tegen de algemene doelstellingen van het Verdrag. Tijdens de Brusselse besprekingen is daarom op aandrang van Nederland dit

³⁾ Deze doelstellingen houden o.a. in, dat de gemeenschappelijke landbouwpolitiek gericht moet zijn op een verhoging van de produktiviteit van de landbouw, een redelijk bestaansniveau van de in de landbouw werkzame bevolking, een stabiele prijsontwikkeling en het veilig stellen van de voorziening tegen redelijke prijzen van de consument. Bovendien moet met de bijzondere aard van de landbouw rekening worden gehouden.

stelsel zodanig geclausuleerd dat de gevaren voor een protectionistisch hanteren van deze regeling zijn teruggedrongen. Daarbij heeft ons land niet alléén gestaan; aangezien ook Italië, i.v.m. zijn belangrijke export van groenten en fruit, alle redenen had zich aan de zijde van Nederland te scharen. Zo bepaalt het tweede lid van dit artikel, dat de toepassing van dit stelsel niet mag leiden tot een vermindering van het bestaande handelsverkeer tussen de zes landen, noch een beletsel mag vormen voor een geleidelijke uitbreiding van dit verkeer. Dit laatste wordt tevens bevorderd door de bepaling, dat het minimum-prijzenstelsel niet mag beletten dat er, naarmate de gemeenschap als zodanig zich ontwikkelt, als het ware vanzelf een „natuurlijke” preferentie tussen de landen onderling ontstaat ⁴⁾. Daarenboven bevat artikel 44 nadere bepalingen, welke aan de bewegingsvrijheid der landen op dit gebied zekere beperkingen opleggen en de invloed en het toezicht van de Gemeenschap op de toepassing van dit stelsel geleidelijk vergroten. Zo schrijft dit artikel voor dat er criteria moeten worden vastgesteld, waaraan de minimum-prijzen alsook het stelsel als zodanig moeten voldoen. In een later stadium van de overgangsperiode, nl. na 8 à 10 jaar, mag de Raad met gekwalificeerde meerderheid correcties op de minimum-prijzen toepassen, ook voor die produkten waarvoor nog geen objectieve criteria konden worden vastgesteld. Ten slotte, indien zou blijken dat tegen het einde van de overgangsperiode nog voor bepaalde produkten minimum-prijzen van kracht zijn, moet de Raad volgens een *speciale procedure* ⁵⁾ beslissen welke regeling in het kader van de gemeenschappelijke landbouwpolitiek van kracht zal zijn.

Al deze bepalingen tenderen naar een geleidelijke versterking van de Nederlandse positie op de markten van onze partnerlanden, waarheen zich bijna de helft van onze agrarische uitvoer beweegt. Dit opent voor Nederland tevens gunstige mogelijkheden om te profiteren van relatief hoge prijzen op de verschillende markten van de Zes. Dat evenwel dit stelsel ook gevaren inhoudt is ons genoegzaam bekend uit hoofde van de in de Benelux opgedane ervaringen. Het grote voordeel van de regeling der Zes boven die in de Benelux is evenwel, dat in de Euromarkt de gemeenschapsorganen in toenemende mate invloed en controle op het minimum-prijzenstelsel uitoefenen.

Kan de redelijkheid van het minimum-prijzenstelsel als overbruggingsmaatregel ter voorkoming van ernstige verstoringen tijdens de overgangsperiode, niet worden ontkend, veel minder is deze redelijkheid aanwezig bij een tweede overgangsregeling van geheel andere aard, betrekking hebbende op het afsluiten van zgn. *contracten op lange termijn*. Ter toelichting diene, dat de bepalingen van art. 45 ten doel hebben aan het onderlinge handelsverkeer tussen de Zes uitbreiding te geven *anders* dan door middel van de normale geleidelijke eliminatie van de onderlinge handelsbelemmeringen als het ware automatisch bereikt zou worden. De contracten moeten nl. dienen om reeds in een zo vroeg mogelijk stadium van de overgangsperiode een garantie te bieden voor afzet binnen de Zes van „sur-

plusen” die in één of enkele der landen voorkomen. De materie die art. 45 bestrijkt, is typisch afgestemd op het veilig stellen van bepaalde Franse landbouwbelangen, nl. de afzet van tarwe en suiker. Dit blijkt heel duidelijk uit de bepaling, dat de contracten tot stand moeten komen voor dié produkten waarvoor in nationaal kader afzetgaranties voorkomen en waarvoor tevens reële invoerbehoeften bestaan. Nu zijn het juist tarwe en suiker welke in de meeste landen zodanig worden beschermd, dat deze produkten in feite een afzetgarantie op de binnenlandse markt genieten. Bovendien bestaat er voor deze produkten een grote invoerbehoefte, nl. bij alle landen (met uitzondering van Frankrijk) wat de tarwe betreft, terwijl Duitsland en Italië ook voor hun suikervoorziening op een belangrijke invoer zijn aangewezen. De *hoeveelheden* welke onder vigeur van deze contracten worden verhandeld, zullen blijkens het tweede lid van dit artikel geleidelijk moeten toenemen, terwijl de *prijzen* zich in de loop van de overgangsperiode moeten aanpassen aan die op de binnenlandse markten van de kopende landen. Ook deze bepalingen openen gunstige perspectieven voor de Franse landbouw, vooral ook omdat de relatief hoge prijzen voor granen en suiker in landen als Duitsland, België en Italië een geleidelijke vermindering van de Franse exportsubsidies ten gevolge kunnen hebben ⁶⁾.

Tegen deze contracten kunnen principiële bedenkingen worden aangevoerd. Dit is dan ook allerwege gedaan. Men kan met recht betogen, dat de contracten ertoe leiden het „trade diverting” effect — inherent aan de vorming van elke douane-unie — op min of meer kunstmatige wijze te vergroten. Gelukkig staat hier tegenover, dat mede als gevolg van de kritiek, die vooral van Nederlandse zijde tegen de oorspronkelijke Franse voorstellen op dit gebied is aangevoerd, deze materie thans zodanig geclausuleerd in art. 45 is opgenomen, dat de bezwaren van deze contracten niet alleen belangrijk gereduceerd zijn, doch dat tevens een ruime onderhandelingsmarge is geschapen. Zo zullen in de eerste plaats deze contracten slechts mogen voorkomen zolang de gemeenschappelijke landbouwpolitiek nog niet tot stand is gekomen. Zij gelden dus alleen bij wijze van overgangsregeling. Daarenboven moeten de contracten gebaseerd zijn op het wederkerigheidsbeginsel. Zij mogen dus niet eenzijdig ten voordele van het „surplusland” strekken, doch er zal iets tegenover moeten staan ten gunste van de andere partij. Gezien voorts de omvangrijke hoeveelheden tarwe en andere granen, die de meeste deelnemende landen traditioneel van andere werelddelen betrekken, is het zeer onwaarschijnlijk te achten, dat men het tot stand komen van de Gemeenschappelijke Markt zou aangrijpen om deze stroom van buiten de Zes af te kappen. Dit zou de nieuwe Gemeenschap om méér dan een reden veel schade berokkenen. Het zou o.a. ernstige repercussies kunnen hebben op andere terreinen. Men denke bijv. aan de industriële sectoren die een belangrijke export naar derde landen moeten onderhouden. Dat deze invoer van granen van elders op zijn minst voor een niet onbelangrijk deel in tact zal worden gelaten ligt daarom alleszins in de rede en vindt ook steun in de bepaling, dat de contracten gesloten zullen worden „met inachtneming van de traditio-

⁴⁾ Deze zou dan kunnen ontstaan naarmate het gemeenschappelijk buitentarief of eventuele andere gemeenschappelijke regelingen van de Gemeenschap in haar betrekkingen tot derde landen tot stand komen.

⁵⁾ Terwijl in het algemeen de Raad besluiten neemt met een meerderheid van 12 van de 17 stemmen, is in het betreffende geval een meerderheid van slechts 9 stemmen al voldoende.

⁶⁾ Het agrarische prijsniveau in Frankrijk is relatief hoog, hetgeen ertoe geleid heeft dat de Franse export, die overigens betrekkelijk klein is, belangrijk wordt gesubsidieerd. Indien nu deze exporten in de toekomst gerealiseerd kunnen worden tegen prijzen die zich bewegen in de richting van de eveneens vrij hoge prijzen in landen als België, Duitsland en Italië, dan zullen de subsidies geleidelijk aan kunnen worden verminderd.

AMSTLEVEN

Levensverzekering

BUREAU VOOR
PERSONEELVERZEKERING

(Advertentie)

nele handelsstromen". Er is ook aldus gezien geen reden voor de vrees, dat Nederland in de toekomst zijn behoefte aan tarwe vrijwel volledig binnen de gemeenschap zou moeten dekken.

Meer in het bijzonder wat Nederland betreft, moet worden opgemerkt, dat een relatief lage tarweprijs in ons land er automatisch toe leidt, dat ook eventuele aankopen in het kader van contracten tegen gematigde prijzen plaatsvinden, al kunnen deze prijzen — afhankelijk van het gevoerde beleid — wellicht wat boven die op de wereldmarkt liggen. Voor suiker, waarvan Nederland in het algemeen geen importsaldo heeft, zullen de contracten voor ons van minder betekenis zijn. Belangrijker zijn daarom de vragen die rijzen t.a.v. onze veehouderij. Zoals in het vorige artikel reeds werd uiteengezet, berust de Nederlandse veehouderijproductie voor een niet onbelangrijk deel op de aankoop van goedkoop veevoeder (voedergranen) op de wereldmarkt. Zouden derhalve de contracten zich niet voornamelijk tot tarwe en suiker beperken maar ook voedergranen omvatten, dan zou dit door het duurder worden van deze voor onze veehouderij zo belangrijke grondstof, de concurrentiepositie van deze veredelingssector in de Nederlandse landbouw kunnen verzwakken. Dit zou in concreto voornamelijk een nadeel betekenen voor enkele veehouderijproducten die in overwegende mate naar derde landen geëxporteerd worden⁷⁾. Ten behoeve van deze export is daarom een voorziening getroffen, die ten doel heeft aan dit bezwaar tegemoet te komen. Het derde lid van artikel 45 bepaalt namelijk, dat het een land vrij staat agrarische grondstoffen te betrekken van buiten de Gemeenschap tegen wereldmarktprijzen, voor zover deze dienen ten behoeve van de voortbrenging van produkten die op derde markten worden afgezet.

Wanneer wij hiermede het terrein van de contracten verlaten, is er niettemin alle aanleiding nog wat nader in te gaan op de voor Nederland zo belangrijke exportpositie op derde markten. In de eerste plaats kan dan worden vastgesteld, dat geheel los van deze contracten het verdrag voorzieningen bevat, ten gunste van deze export naar buiten de Gemeenschap gelegen landen. Zo mag (op grond van het in het laatste lid van artikel 43 bepaalde) ons land in het belang van deze export ook *nadat* een gemeenschappelijke marktordening voor bijv. voedergranen tot stand is gekomen, deze grondstoffen vrij van de wereldmarkt blijven betrekken, indien en zolang de gemeenschappelijke markt nog niet functioneert voor onze verdelingsprodukten. Daarenboven en tevens in aanvulling hierop zijn enkele be-

palingen omtrent het gemeenschappelijke douanetarief der Zes voor ons land van veel betekenis. De eerste van deze bepalingen staat toe, dat een land de toepassing van het gemeenschappelijke tarief autonoom mag opschorten, zolang er nog geen gemeenschappelijke marktordening van kracht is geworden. De tweede bepaling (neergelegd in artikel 25, lid 3) maakt het mogelijk, dat ook, indien de gemeenschappelijke markt reeds tot stand is gekomen, de Commissie een land tariefcontingenten kan toekennen of dit land kan machtigen de toepassing van het gemeenschappelijke invoerrecht te schorsen, of tariefcontingenten in te stellen. Deze tweede bepaling geldt niet alleen voor granen, doch voor landbouwprodukten in het algemeen.

In het voorgaande zijn slechts enkele van de belangrijkste aspecten van het landbouwhoofdstuk belicht. Meer in het bijzonder wat het landbouwhoofdstuk aangaat werd onderscheid gemaakt tussen twee hoofdelementen: de gemeenschappelijke landbouwpolitiek als grondslag voor de ten doel gestelde gemeenschappelijke markt voor landbouwprodukten enerzijds en de regelingen voor de overgangperiode anderzijds.

De voornaamste conclusies inzake de bepalingen over de gemeenschappelijke landbouwpolitiek luiden, dat deze in feite alle mogelijkheden voor de toekomst openhouden en dat voorts de invloed van de Europese instellingen waarborgen biedt, die bij het zuiver intergouvernementele overleg niet aanwezig zijn. Deze conclusies worden door de zo juist gegeven beschouwingen omtrent de regelingen in de overgangperiode o.i. geenszins aangetast. Niet kan worden ontkend, dat bij het formuleren van enkele van deze regelingen bepaalde nationale belangen, méér dan de gemeenschappelijke Europese belangen, de doorslag hebben gegeven. Daar staat evenwel tegenover, dat de overgangsregelingen zodanig geclausuleerd zijn, dat de gevaren die zij kunnen inhouden, sterk gereduceerd zijn en dat voorts een zeer ruime onderhandelingsmarge is gecreëerd. Mede om die reden bevat het verdrag enerzijds waarborgen voor een geleidelijke versterking van onze exportpositie in het kader van de Zes, terwijl anderzijds rekening is gehouden met de voor ons zo belangrijke export naar buiten de Gemeenschap gelegen markten. Ten slotte mag in dit verband niet worden vergeten, dat ook alreeds tijdens de overgangsfase een positieve invloed van de Europese instellingen moet worden verwacht.

De lezer trekke uit het voorgaande niet de conclusie, dat wij de verschillende elasticiteiten en onderhandelingsmarges, zoals die zowel in het landbouwhoofdstuk als ook elders in dit verdrag voorkomen, het belangrijkste aspect van dit document achten. Indien de Gemeenschap zich ontwikkelt overeenkomstig de algemene beginselen, waarop het Verdrag steunt, zal men er zo weinig mogelijk gebruik van moeten maken.

's-Gravenhage.

W. LE MAIR, ec. drs.

⁷⁾ Dit geldt met name voor onze uitvoer van bacon en hammen naar het Verenigd Koninkrijk en naar de Verenigde Staten; produkten waarvan bovendien de veevoederkosten een belangrijke component van de totale produktiekosten uitmaken. Weliswaar worden ook boter en kaas in vrij grote hoeveelheden naar derde landen uitgevoerd, doch bij deze produkten speelt de hoogte van de voederprijzen geen rol van betekenis. Bij gecondenseerde melk en melkpoeder is deze factor te verwaarlozen.

In 1953 werd begonnen met de aanleg van een oliepijpleidingnet ten behoeve van de strijdkrachten van de NAVO, omdat de capaciteit van de „conventionele” middelen voor olietransport in geval van een conflict onvoldoende zou zijn om de benodigde hoeveelheden te bestemder plaatse af te leveren. Thans nadert dit werk zijn voltooiing. Hoewel de pijpleidingen in de eerste plaats zijn aangelegd met het oog op het gebruik in oorlogstijd, zullen zij ook in vreedstijd reeds worden benut. Schrijver behandelt uitvoerig de wijze van beheer en exploitatie van het Centraal-europese net. Tegenover factoren die voor een sterke centralisatie pleiten staan andere, welke de veelvuldige inschakeling van de belanghebbende landen noodzakelijk maken bij het nemen van beslissingen. De praktijk zal moeten uitmaken of het compromis tussen nationale verantwoordelijkheid en centrale bedrijfsvoering, waartoe thans is besloten, een gelukkige oplossing is geweest.

Een militair pijpleidingnet in Europa

De laatste tijd wijdt de pers tamelijk veel aandacht aan de plannen van de oliemaatschappijen voor de aanleg van pijpleidingen in Europa. In veel minder sterke mate is de belangstelling tot nu toe echter gericht geweest op een Europees oliepijpleidingnet, dat het stadium van de plannen reeds ver achter zich heeft gelaten: het pijpleidingnet van de NAVO.

De aanleg, het beheer en de exploitatie van een dergelijk complex van installaties (de lengte van de buizen bedraagt ruim 9.000 km en het net heeft een opslagcapaciteit van ruim 1,3 mln. m³) door een intergouvernementele organisatie werpt een aantal problemen op, waarvoor de NAVO-landen belangwekkende en originele oplossingen hebben gevonden.

Enkele jaren geleden kwamen de militaire bevelhebbers van de NAVO bij het opstellen van hun verdedigingsplannen tot de conclusie dat de tijdens een eventueel conflict door de geallieerde strijdkrachten benodigde hoeveelheden vloeibare brandstoffen zo omvangrijk zouden zijn — men denke hier met name aan het enorme verbruik door straalvliegtuigen — dat de capaciteit van de „conventionele” middelen voor olietransport (lichters, tankwagons en tankauto's) ten enenmale onvoldoende zou zijn om deze hoeveelheden te bestemder plaatse af te leveren. Op grond hiervan ontwierpen zij de eerste plannen voor een pijpleidingnet, dat een aantal Europese zeehavens moest verbinden met strategische punten in het achterland, zoals vliegvelden, e.d.

De aanleg.

Voor de aanleg van de pijpleidingen, waarvan de kosten op meer dan $\frac{3}{4}$ miljard gulden worden geraamd, waren de militaire autoriteiten echter afhankelijk van de Regeringen der NAVO-landen. Deze laatste hebben slechts in zoverre afstand van hun bevoegdheden gedaan, dat zij het commando over een deel van hun troepen in oorlogstijd hebben opgedragen aan een gemeenschappelijke opperbevelhebber. Met zijn internationaal geïntegreerde staf werkt deze reeds in vreedstijd zijn defensieplannen uit; voor de verdedigingsmiddelen is hij echter volledig afhankelijk van hetgeen de Regeringen te zijner beschikking stellen. De NAVO is immers geen supranationaal orgaan met een eigen defensiebegroting.

Voor de financiering van bepaalde militaire projecten van gemeenschappelijk belang wordt door de alliantie een geheel eigen werkmethode toegepast, welke bekend staat als het infrastructuurprogramma. Vliegvelden, communicatiemiddelen en ook olieleidingen worden onder dit programma aangelegd. De verdeling van de kosten van de gemeenschappelijke infrastructuurwerken is overigens niet zonder moeite tot stand gekomen. Nadat men eerst zonder succes gepoogd had bepaalde objectieve criteria, zoals het nationaal inkomen, als basis te doen gelden voor de bijdrage van ieder land, is tenslotte door onderhandeling een formule gevonden waarbij de bondgenoten zich konden neerleggen.

Wanneer op voorstel van de militaire autoriteiten en na zorgvuldige technische en financiële beoordeling door deskundigen van het NAVO-secretariaat tot de uitvoering van een bepaald werk is besloten, maken de landen hun percentage van de kosten over naar gelang het werk vordert. Hun bijdrage storten zij niet in een centrale kas, doch zij betalen rechtstreeks aan het land waar het werk wordt uitgevoerd. Dit land draagt de verantwoordelijkheid voor de aanleg, doch het wordt voortdurend gecontroleerd door civiele en militaire experts van de NAVO en een NAVO-commissie beoordeelt ieder kwartaal of het werk voldoende voortgang maakt, om de storting van een nieuwe bijdrage door de partnerlanden te rechtvaardigen.

Voorafgaande aan de uitvoering heeft in de meeste gevallen een internationale inschrijving plaats.

In 1953 werd met de aanleg van de olieleidingen begonnen. Thans nadert het werk zijn voltooiing. In de Centraal-europese sector, welke de Benelux-landen, Frankrijk en West-Duitsland omvat, hebben de leidingen een lengte van meer dan 3.500 km. In dit gebied vormen de buizen één enkel net. Afzonderlijke leidingen zijn daarnaast in Denemarken, Noorwegen, Italië, Griekenland en Turkije onder constructie.

Hoewel de pijpleidingen in de eerste plaats zijn aangelegd met het oog op het gebruik in oorlogstijd, zullen zij ook in vreedstijd reeds worden benut. Dit geschiedt, zowel omdat de in het stelsel opgeslagen brandstof slechts beperkt houdbaar is en derhalve moet rouleren, als om te bevorderen dat het net in geval van nood op zeer korte termijn op volle

capaciteit kan functioneren. Het gebruik van het net in vreedestijd zal echter slechts van beperkte aard zijn, aangezien men wenst te voorkomen dat het conventionele transportpark, waaraan in oorlogstijd evenzeer behoefte zal zijn, door gebrek aan emploti zou worden ingekrompen.

Beheer en exploitatie.

Voor al voor het Centraaleuropese net brengt het beheer en de exploitatie bijzondere problemen met zich. Tegenover factoren, die voor een sterke centralisatie pleiten staan andere, ontleend aan het intergouvernementele karakter van de NAVO, welke de veelvuldige inschakeling van de belanghebbende landen noodzakelijk maken bij het nemen van beslissingen.

Een argument voor centralisatie is in de eerste plaats, dat het net zodanig zal moeten functioneren, dat het zonder tijdverlies kan voldoen aan de behoeften aan petroleumproducten, welke de opperbevelhebber kenbaar maakt.

In de tweede plaats maakt de techniek van het olietransport per buisleiding het noodzakelijk dat bepaalde werkzaamheden op één centraal punt geschieden. Ook bij pijpleidingen in de Verenigde Staten, waarvan de lengte aanmerkelijk groter is dan die van het NAVO-net, vindt het opstellen van de vervoersschema's en het geven van orders voor de verpompings vanuit het hoofdkwartier plaats.

Tot goed begrip van de technische complicaties waarmee men te maken heeft, diene, dat de leidingen permanent gevuld zijn met brandstof. Wanneer ergens een hoeveelheid wordt afgetapt, zal derhalve tegelijkertijd elders een gelijke hoeveelheid in het net moeten worden gebracht. Aangezien er brandstoffen van verschillende soort door de buizen wordt gepompt, zal men, om een produkt van een bepaalde soort te transporteren, soms genoodzaakt zijn brandstof van een andere soort tijdelijk uit de leiding te verwijderen. Hiervoor dienen zgn. „werk"-tanks. Voorts heeft op de grens tussen twee soorten produkten veelal een zekere vermenging plaats. De aldus gecontamineerde brandstof wordt eveneens in daarvoor bestemde tanks opgeslagen en te zijner tijd naar de raffinaderij teruggepompt om weer gezuiverd te worden.

Een bepaalde verpompings zet in vele gevallen een keten van werkzaamheden in actie, die niet tot het grondgebied van één land beperkt blijven en welke zorgvuldig gesynchroniseerd moeten worden. Bij het leidingnet behoren dan ook uitgebreide communicatiemiddelen.

In de derde plaats wordt de olie in het net als een gemeenschappelijke „pool" beschouwd van de landen, die er gebruik van maken. Een andere wijze van werken, waarbij ieder land slechts brandstof zou mogen aftappen wanneer vaststond, dat deze druppel voor druppel dezelfde was als die welke het land zelf in het net had gebracht, zou, zo zij al mogelijk was, bijzonder inefficiënt zijn. Het systeem is thans zo, dat de landen worden gedebiteerd voor hetgeen zij aan het net onttrekken. In beginsel delgen zij hun schuld weer door zelf de pool met een gelijke hoeveelheid van dezelfde soort produkten aan te vullen. Dit brengt met zich, dat er een centrale controle op de kwaliteit van de brandstof plaats heeft.

In de vierde plaats wordt de bediening van het net, met inbegrip van het daarvoor benodigde personeel, multilateraal gefinancierd. De consequentie hiervan is, dat er op zijn minst een zekere mate van uniformiteit zal moeten zijn met betrekking tot de administratieve en financiële regelingen, welke in de verschillende landen bij de exploitatie worden toegepast.

Tegenover deze argumenten, welke ten voordele van een sterke centralisatie spreken, staat echter het hierboven reeds genoemde feit, dat de N.A.V.O. geen supranationaal lichaam is en dat haar leden individueel verantwoordelijk blijven voor de uitrusting en de verzorging van de troepen, welke zij aan de gemeenschappelijke opperbevelhebber beschikbaar stellen. Tot de verzorging van de troepen behoort ook hun voorziening met brandstof voor auto's, tanks en vliegtuigen.

In de organisatievorm van het Centraaleuropese pijpleidingnet komt nu zowel de noodzakelijke centralisatie als de nationale verantwoordelijkheid tot uitdrukking.

Het algemene beleid wordt bepaald door een Pipeline Policy Committee, dat in het bijzonder moet beslissen over financiële en economische vraagstukken. Het is samengesteld uit vertegenwoordigers van alle landen welke van het net gebruik maken, d.w.z., behalve de landen van de Centraaleuropese sector, ook de Verenigde Staten, Engeland en Canada, die in dit gebied troepen gestationeerd hebben.

Een Pipeline Office, bestaande uit militaire vertegenwoordigers van de betrokken landen onder voorzitterschap van de Opperbevelhebber Centraal-Europa of diens vertegenwoordiger, is verantwoordelijk voor het olietransport via de leidingen en voor de technische bediening en het onderhoud van het net. Beslissingen van het Office moeten in beginsel met éénparigheid van stemmen worden genomen, zoals in intergouvernementele organen gebruikelijk is. Er is echter een uitzondering op deze regel gemaakt voor oorlogstijd. Wanneer het Office dan door gebrek aan overeenstemming de voorziening van de N.A.V.O.-strijdkrachten met brandstof zou vertragen en de militaire operaties daardoor in gevaar zouden worden gebracht, kan de Opperbevelhebber Centraal-Europa een voorlopige beslissing nemen in afwachting van een definitief besluit van een hoger geallieerd orgaan.

Onder het Office ressorteert een Operating Agency onder leiding van een General Manager. Deze functionaris heeft echter geenszins uitsluitend een executieve taak. Zijn voornaamste opgave is van het net een goed functionerende eenheid te maken.

Het net is namelijk — eveneens een concessie aan de nationale zelfstandigheid — in een aantal secties verdeeld, welke ieder vrijwel geheel binnen het territorium van één der landen van de Centraaleuropese sector liggen. De organisatorische opzet van deze secties, welke een door het betrokken land te benoemen Division Manager aan het hoofd hebben staan, is voor een groot deel aan het inzicht der afzonderlijke Regeringen overgelaten.

Bij het uitoefenen van zijn coördinerende functie vindt de General Manager aanknopingspunten in zijn mandaat, dat hem onder andere opdraagt er op toe te zien, dat de secties hun boekhouding inrichten, hun aankopen doen en hun begrotingen opstellen volgens centraal aanvaarde richtlijnen. Niettemin zal het in hoge mate van zijn beleid en politiek inzicht afhangen of het net een doeltreffend internationaal transportbedrijf wordt.

Daartegenover staat, dat ook de landen, met welke hij moet samenwerken, zich er terdege van bewust zijn, dat de praktijk nog zal moeten uitmaken, of het compromis tussen nationale verantwoordelijkheid en een centrale bedrijfsvoering, waartoe thans is besloten, een gelukkige oplossing is geweest.

⁵s-Gravenhage.

In het onlangs onder auspiciën van de Nederlands-Belgisch-Luxemburgse Douane-unie uitgegeven rapport van de Commissie voor de vergelijkende studie der begrotingen van de publieke en parastatale instellingen vindt men een functioneel-economische vergelijking van de overheidsbudgetten van de jaren 1953 tot en met 1956 der drie Benelux-landen. Het rapport bevat geen sensationele onthullingen maar is toch niet zonder belang, al was het alleen maar door de conclusie dat de divergenties in de overheidsactiviteiten in de drie landen niet van een zodanig belang zijn dat zij een nauwer samengaan in een economische unie in de weg staan. Schrijver analyseert de resultaten van het onderzoek en geeft een opsomming van de hindernissen die moesten worden overwonnen. De commissie heeft aangekondigd dat in een volgend rapport de begrotingsuitgaven en -ontvangsten zullen worden bezien in relatie tot de nationale economieën der landen.

De begrotingen van de Benelux-landen

Wie de activiteiten van de centrale overheid in verschillende landen wil gaan vergelijken aan de hand van de begrotingen, weet dat hem een moeilijke taak wacht, terwijl het werk een resultaat oplevert waarvan de waarde slechts betrekkelijk kan zijn.

In het onlangs onder auspiciën van de *Nederlands-Belgisch-Luxemburgse Douane-unie* uitgegeven rapport van de *Commissie voor de vergelijkende studie der begrotingen van de publieke en parastatale instellingen* vindt men een dergelijk functioneel-economische vergelijking van de overheidsbudgetten van de jaren 1953 tot en met 1956 der drie Benelux-landen. Het rapport is duidelijk en overzichtelijk. Ook al bevat het geen sensationele onthullingen, het is toch niet zonder belang, al was het alleen maar door de conclusie: *de divergenties in de overheidsactiviteiten in de drie landen zijn niet van een zodanig belang dat zij een nauwer samengaan in een economische unie in de weg staan.*

De hindernissen.

De begrotingen van de uitgaven dienden als materiaal. De eerste hindernis bestond daaruit dat de grondslagen ervan niet gelijk zijn in de verschillende landen. De Nederlandse begroting is — althans in principe ¹⁾ — een begroting van „te verkrijgen rechten”: ze geeft aan tot welke bedragen schuldeisers vorderingen mogen verkrijgen op de staat. De Belgische en Luxemburgse rijksbegrotingen zijn verplichtingenbegrotingen; men vindt er de machtiging in verplichtingen aan te gaan tot bepaalde bedragen.

¹⁾ Zie: „Hoe moet art. 24 Comptabiliteitswet worden gehanteerd?” door Dr. J. M. E. M. A. Zonnenberg in „E.-S.B.” van 7 september 1955.

Voornamelijk in de sector der investeringen — leveringen en werken waarin het aangaan van de verplichting en het verrichten van de prestatie ten opzichte van de opdrachtgeefster niet in hetzelfde jaar plaatsvinden — kunnen hierdoor verschillen in betekenis van op de begrotingen voorkomende bedragen ontstaan. In de praktijk bleken echter de verschillen niet van doorslaggevende betekenis te zijn.

Belangrijker zijn de verschillen welke ontstaan doordat de taken tussen staat, lagere overheid en de particuliere sector op verschillende wijzen worden verdeeld. Een taak kan door de staat zelf verricht worden of door de lagere overheid: in het laatste geval met een rechtstreekse bijdrage dan wel één die niet te kwantificeren is. Men kan dus niet zonder meer op de cijfers van de staatsbegrotingen afgaan. Speciaal treft men dit aan bij het vergelijken van de overheidsbemoeiing op sociaal gebied: te veel geschiedt hier in de sector van speciale organen. Een beoordeling is alleen mogelijk wanneer men de inkomsten van deze organen in de vergelijking gaat betrekken. En dan is men er nog niet: men kent ook sociale voorzieningen in de vorm van een verlichting van de belastingplicht (zoals bijv. in Nederland de vermindering voor 65-jarigen en invaliden opgenomen in art. 45 Besluit I.B.).

Een praktische moeilijkheid is gelegen in de wijze van groeperen van de uitgaven: deze geschiedt naar de organisatorische indeling van de centrale overheid. In de Nederlandse begroting vindt men daarnaast een functionele en een kostencodering, wat het verwerken van de gegevens vergemakkelijkt; in de Belgische en de Luxemburgse zijn die niet opgenomen.

TABEL 1. *Belastingen in procentages van het nationaal inkomen tegen marktprijzen*

Omschrijving	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956
Nederland:								
1. Belastingen op winst, inkomen en vermogen	13,6	12,5	14,2	15,7	14,7	12,8	12,0	10,9
2. Kostprijsverhogende belastingen	11,7	12,2	13,2	11,9	11,7	11,9	11,4	10,5
	25,3	24,7	27,4	27,6	26,4	24,7	23,4	21,4
België:								
1. Belastingen op winst, inkomen en vermogen	9,1	6,8	10,0	8,8	8,4	7,5	7,4	7,2
2. Kostprijsverhogende belastingen	11,5	10,9	11,0	11,5	10,5	10,3	10,8	10,8
	20,6	17,7	21,0	20,3	18,9	17,8	18,2	18,0
Luxemburg:								
1. Belastingen op winst, inkomen en vermogen	11,4	9,6	12,2	16,9	16,5	12,5	9,2	9,5
2. Kostprijsverhogende belastingen	9,4	9,7	7,9	7,9	9,4	9,2	7,9	8,1
	20,8	19,3	20,1	24,8	25,9	21,7	17,1	17,6

De overheidsinkomsten.

Ook de middelen werden bezien, zij het dan niet voor de eerste keer. Uit tabel 1 blijkt het volgende:

1. de belastingopbrengsten bewegen zich, tot en met 1956, in een dalende lijn;

2. in Luxemburg en in Nederland zijn de belastingen op winst, inkomen en vermogen belangrijker dan de kostprijsverhogende; in België is de situatie juist andersom. De afstand tussen de winstbelastingen en de kostprijsverhogende is in Nederland langzamerhand kleiner geworden (in 1957 zal echter, door de belastingwijzigingen, het verschil weer iets groter worden);

3. de kostprijsverhogende belastingen zijn in België niet alleen belangrijker dan de andere, ze zijn bovendien constant, terwijl de winstbelastingen in absolute zin afnemen.

Hierbij zij aangetekend dat het nationaal inkomen tegen marktprijzen in de jaren 1953 tot en met 1956 zich als volgt ontwikkelde:

TABEL 2.

	1953	1954	1955	1956	stijging 1956 t.o.v. 1953 in procenten
Nederland (in miljarden glds.)	22	24	26	27	+ 25
België (in miljarden frs.)	350	370	390	418	+ 19
Luxemburg (in miljarden frs.)	14,2	14,5	15,8	16,6	+ 17

TABEL 3.

NEDERLAND		BELGIË		LUXEMBURG	
Functie	Percentage	Functie	Percentage	Functie	Percentage
Defensie	24	Defensie	24	Sociale voorzieningen	20
Sociale voorzieningen	17	Sociale voorzieningen	19	Verkeer	19
Onderwijs	13	Onderwijs	15	Defensie	14
Verkeer	11	Oorlogsschade	12	Algemeen	11
Oorlogsschade	7	Verkeer	10	Landbouw	11
Landbouw	7	Algemeen	7	Onderwijs	10
Algemeen	6	Nijverheid	4	Oorlogsschade	7
Justitie	5	Justitie	3	Justitie	3
Volkshuisvesting	4	Volkshuisvesting	2	Volkshuisvesting	2
Nijverheid	3	Landbouw	2	Nijverheid	2
Buitenlandse betrekkingen	2	Buitenlandse betrekkingen	1	Buitenlandse betrekkingen	1
Overzeese Rijksdelen	1	Overzeese Rijksdelen	1		
	100		100		100

TABEL 4.

Evolutie van de vermogenspositie der drie staten

	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956
	(in miljoenen guldens, resp. in miljoenen franks)							
Nederland	+ 1.064	+ 1.072	+ 1.430	+ 1.946	+ 937	+ 919	- 16	+ 221
België	- 3.379	- 2.034	+ 1.281	- 3.796	- 7.647	- 10.394	- 9.325	- 7.032
Luxemburg	- 224	- 537	+ 420	+ 1.238	+ 888	+ 237	- 98	- 22

Het saldo.

Het saldo van de Gewone Dienst (in België en Luxemburg Gewone Begroting geheten) geeft de jaarlijkse verandering van de vermogenspositie van de staat aan. De Kapitaaldienst geeft alleen veranderingen aan in de samenstelling van het vermogen, niet die in de grootte. Ook hierbij is voorzichtigheid geboden, daar men licht onder consumptieve uitgaven investeringen aantreft. Uit onderstaande cijfers kan worden geconcludeerd dat in Nederland het staatsvermogen van jaar tot jaar toeneemt, in Luxemburg eerst sedert 1951 van een stijging sprake is, en dat het in België permanent dalende is. Dit laatste wil niet

(Advertentie)

De verdeling over de taken.

Ofschoon in het rapport de trend van de uitgavencijfers voor vele categorieën is aangegeven, moge hier volstaan worden met het aangeven van de cijfers voor de functionele categorieën over 1956 in volgorde van belangrijkheid.

zeggen dat België verarmt: de daling ontstaat door uitgaven die publieke en privévermogens vergroten, dan wel het defensiepotentieel versterken.

Het rapport is niet het eerste dat door de commissie werd voorbereid. Evenmin is het het laatste, want zij heeft aangekondigd dat in een volgend rapport de begrotingsuitgaven en -ontvangsten zullen worden bezien in relatie tot de nationale economieën der landen. Hierbij komt de kwantitatieve betekenis van de rijksuitgaven en -ontvangsten voor de ontwikkeling van het nationaal inkomen in het geding, wat eerder pennen in beweging zal brengen dan dit — meer analytisch — cijferwerkstuk.

Schoonhoven.

Drs. B. W. BUENK.

Refereer aan annonces in „E.-S.B.”

Verkort jaarverslag van het Nederlandsch Economisch Instituut over 1956

Curatorium.

Statutair waren in het verslagjaar aan de beurt van aftreden de curatoren J. Kraayenhof en D. J. Wansink. De heren Prof. Dr. J. F. ten Doesschate en Prof. Dr. H. J. Frietema werden bereid gevonden een benoeming tot curator te aanvaarden.

Directeuren en medewerkers.

Het directorium bleef bestaan uit de hoogleraren: Prof. Ch. Glasz, Prof. Dr. L. M. Koyck, Prof. H. W. Lambers en Prof. Dr. J. Tinbergen. Prof. Dr. H. M. H. A. van der Valk verbleef ook gedurende 1956 in de Verenigde Staten.

In de personeelsbezetting deden zich in 1956 geen belangrijke wijzigingen voor. Redacteur-secretaris van „E.-S.B.” was Drs. A. de Wit, adjunct redacteur-secretaris Drs. J. H. Zoon. De leiding van de afdeling Economisch Onderzoek berustte bij Drs. L. H. Klaassen, met als belangrijkste medewerkers Drs. E. H. Mulder, Drs. W. C. Kroft en Drs. R. Iwema. Drs. H. C. Bos wijdde zich in sterke mate aan de interne research. Dr. J. C. Ramaer had de dagelijkse leiding van de afdeling Balanced International Growth. Het secretariaat was in handen van Dr. C. van den Berg; deze promoveerde op 20 november 1956 tot doctor in de economische wetenschappen op een proefschrift getiteld: „De structuur van de gemeentelijke uitgaven”.

Aan het einde van het jaar telde het instituut 50 medewerkers, waarvan 27 doctorandi in de economie, 1 landbouwkundig ingenieur, 1 organisatie-deskundige (ingenieur) en 1 sociograaf. Verder waren 7 doctoraalstudenten in dienst van het instituut.

Aan het einde van het jaar konden de werkzaamheden worden begonnen voor het hulpgebouw naast de Nederlandsche Economische Hoogeschool, waar o.a. het Nederlandsch Economisch Instituut zal worden gehuisvest.

Werkzaamheden.

1. Economisch-Statistische Berichten.

Op 5 januari 1956 bestond „Economisch-Statistische Berichten” veertig jaar. In het eerste nummer van de 41ste jaargang schreef Mr. K. P. van der Mandele ter gelegenheid hiervan een kort herdenkingsartikel, waarin hij o.a. de wens uitsprak, „dat het streven blijve om door rusteloze inspanning de inhoud van de E.-S.B. te houden en zo nodig telkens opnieuw te brengen op zulk een niveau dat het het leidende blad blijft tot voorlichting in al die wisselende en dikwijls uiterst moeilijke vraagstukken, die zich in de dagelijkse economie van stad en land en wereld voordoen”.

De kopijpositie van het weekblad was, over het gehele jaar gezien, gunstig. Vier nummers waren gewijd aan speciale onderwerpen: in het nummer van 18 april werden, onder de titel „Rijden, varen, vliegen”, vraagstukken op het gebied van het nationale en internationale verkeer en vervoer behandeld; het nummer van 27 juni, getiteld „Gemeenten en gemeenschap”, belichtte enkele facetten van de omvangrijke taak der gemeenten; in het nummer van 21 november werd onder het motto „Verbruik en verbruiker” aandacht geschonken aan diverse aspecten van de consump-

tie, en de jaargang werd afgesloten met het nummer „Peiling 1956”, dat artikelen bevatte over de economische situatie en perspectieven in Nederland, België en de Verenigde Staten.

Het aantal leden en abonnees bewoog zich ook dit jaar in stijgende lijn.

2. Afdeling Economisch Onderzoek.

In 1956 bestreken de onderzoekingen van de afdeling Economisch Onderzoek een nog uitgebreider terrein dan in 1955. Dit kwam uiteraard zowel in de omgezette bedragen als in het aantal medewerkers tot uitdrukking. Evenals vorige jaren werden de interne onderzoekingen (niet door opdrachtgevers betaalde onderzoekingen) gefinancierd uit de marge van de bijdragen van donateurs en leden en batige saldi van andere afdelingen van het N.E.I.

De samenwerking met andere instituten ontwikkelde zich in 1956 naar wens. Dit geldt in het bijzonder voor het Economisch Sociologisch Instituut te Tilburg, het Bedrijfs-economisch Instituut te Groningen en verschillende buitenlandse instituten, waarvan het Institut für Weltwirtschaft te Kiel en het Ifo-Institut für Wirtschaftsforschung te München afzonderlijke vermelding verdienen. Een groot aantal buitenlandse economen bracht in de loop van 1956 een bezoek aan het Nederlandsch Economisch Instituut.

In de loop van 1956 werd tot de oprichting van een afdeling Sociologisch Onderzoek overgegaan, waarin het kwantitatief-sociologisch onderzoek ter hand werd genomen. Bij het reeds plaats gevonden hebbende onderzoek bleken enige duidelijke regelmatigheden in sociologische relaties.

Wat de door de opdrachtgevers gefinancierde onderzoekingen betreft, kan uiteraard op deze plaats geen uitputtende opsomming worden gegeven. Volstaan moge daarom worden met een korte vermelding van de belangrijkste onderzoekingen.

In 1956 werd een tweetal conjunctuuronderzoekingen afgesloten, nl. het samenstellen van een vergelijkend overzicht van conjunctuurprognoses in de Verenigde Staten en een analyse van het verband tussen de conjunctuurbeweging en de omvang van de advertentie-activiteit in, resp. het aantal abonnementen op dagbladen.

In opdracht van het Ministerie van Wederopbouw en Volkshuisvesting werd een studie verricht naar de oorzaken der regionale verschillen in arbeidsprestaties in de bouw-nijverheid.

Voorts werden in de afdeling Algemeen Economisch Onderzoek onderzoekingen ingesteld op het terrein van de walvisvaart, de verkoop van chocoladeprodukten en de markt van stalen buizen.

Een bijdrage door het N.E.I. werd geleverd op het door de E.C.A. georganiseerde congres voor bedrijfsvergelijking in Wenen.

In het kader van de afdeling Regionaal Onderzoek werden studies verricht betreffende onderwijsvraagstukken, woningbouw en bevolkingsvraagstukken en problemen betreffende winkelveorzieningen en industrie. Deze onder-

zoekingen werden verricht voor de gemeenten Delft, Dieren, Velsen, Amersfoort, Haarlem, Spaarndam en Heemskerk. Voorts ten behoeve van het Bedrijfspensioenfonds voor de landbouw en de Kon. Ned. Mij. tot Bevordering der Pharmacie.

In de afdeling Landbouw Economisch Onderzoek werd gewerkt ten behoeve van de gemeenten Amersfoort en Delft, West-Brabant, Noord-Kennemerland en het IJmondgebied. Een studie voor de International Sugar Council te Londen werd afgesloten.

Het bedrijfseconomisch onderzoek richtte zich op bedrijfsorganisatorische problemen in verschillende gemeenten, waaronder een onderzoek voor het gasbedrijf te Haarlem. Voorts werd een studie gemaakt betreffende gemeentelijke uitgaven en personeelsbezetting (gefinancierd door het Productiviteitsfonds). Het onderzoek naar de gemeentelijke uitgaven culmineerde in de promotie van de secretaris van het Nederlandsch Economisch Instituut, de heer C. van den Berg.

Het verkeerseconomisch onderzoek bewoog zich o.a. op het terrein van de stadsbusdiensten en de scheepvaart op het Noordzeekaanal. Voorts werd een diepgaand onderzoek ingesteld naar de reële inkomens van piloten in verschillende Westeuropese landen.

Het sociologisch onderzoek omvatte een studie naar de levensomstandigheden van bejaarden, een analyse van de resultaten der leerlingen op de lagere scholen en van de vakantiebesteding van de school- en bedrijfsjeugd.

De afdeling Intern Onderzoek hield zich bezig met de verdere uitbouw van het conjunctuurmodel voor de Verenigde Staten, de economische ontwikkeling van Nederland op lange termijn, de personele inkomensverdeling in de U.S.S.R. en, in samenwerking met het Bedrijfseconomisch Instituut te Groningen, met de factoren die de omvang van de herinvesteringen bepalen. Het onderzoek naar de opleiding en de positie van de academisch gevormde economist in Nederland werd afgesloten.

3. Afdeling *Balanced International Growth*.

Deze afdeling bestaat sinds het begin van 1955 en staat onder de directe leiding van Prof. Tinbergen en bij zijn afwezigheid onder die van Prof. Koyck. De afdeling heeft als doel: fundamenteel onderzoek over de economische vraagstukken van minder-ontwikkelde gebieden.

Er zijn vier vaste medewerkers, terwijl daarnaast voor halve dagen tijdelijk medewerkers uit minder-ontwikkelde landen aan het werk deelnemen. In het begin van 1957 waren drie van deze medewerkers aan de afdeling verbonden.

Voor de financiering van de afdeling verstreekte een aantal Nederlandse bedrijven een bijdrage, terwijl met ingang van medio 1957 ook bijdragen van de Rockefeller Foundation een belangrijke rol gaan spelen in de financiering.

Gedurende het verslagjaar werd een eerste betaalde opdracht in uitvoering genomen. In samenwerking met de afdeling Economisch Onderzoek en een medewerker van het Economisch-Technologisch Instituut voor Zuid-Holland werd een tweetal hoofdstukken geleverd voor een handboek dat de International Labour Organisation zal uitgeven ten behoeve van de klein-industrie. De Stichting Cursussen en Research te Delft verzorgt het grootste deel van dit handboek.

Het ligt in de bedoeling, dat de afdeling op den duur in toenemende mate wordt gefinancierd uit de inkomsten van betaalde onderzoekingen.

Gedurende het verslagjaar kwamen de volgende studies-gereed:

1. Benelux. Its effect on Belgian exports to the Netherlands. A study in practical effects of integration.
2. Accelerated training. A fast method to supply specialised skilled labour.
3. A note on a structure of trade approach to the question of the price elasticity of U.S. import demand.
4. A note suggested by Prof. Macdougall's method of measuring comparative cost and the offsetting effect of tariffs.
5. The economics of mill versus handloom weaving in India.
6. An appraisal of Pakistan's First Five Year Plan.
7. Alternative techniques of production. A case study on filing and grinding.
8. Alternative techniques of production. A case study for three turning operations.

Een onderzoek werd verricht in twee meubelfabrieken in samenwerking met de Stichting Cursussen en Research te Delft in het kader van de hierna te noemen onderzoekingen op het gebied van alternatieve technieken. De onder 7 en 8 genoemde studies kwamen eveneens in samenwerking met de Stichting Cursussen en Research tot stand.

In nauw contact met de afdeling voltooidde een medewerker uit India zijn dissertatie, getiteld: A short term planning model for India.

In het verslagjaar werd een begin gemaakt met het uitgeven van een zgn. „herdrukenserie”. Hiervan verschenen:

no. 1. J. Tinbergen: Problem concerning India's Second Five Year Plan.

no. 2. J. Tinbergen: The optimum rate of saving.

no. 3. J. Tinbergen: De quelques problèmes de développement à long terme. Enige open vragen aangaande de ontwikkeling op lange termijn.

Het contact met buitenlandse instellingen was intensief. Prof. Tinbergen bezocht een aantal minder-ontwikkelde landen en de Verenigde Staten, alwaar hij o.a. doceerde aan de Harvard University.

Rotterdam, september 1957.

De waarnemend secretaris van curatoren,
J. TINBERGEN.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

De Staat der Nederlanden zorgde gedurende de verslagweek voor een nieuwe grote verrassing. Nadat zij de vorige week bij buitenlandse circulatiebanken circa f. 300 mln. kort had geleend, werd thans bekend gemaakt, dat zij bij het Internationale Monetaire Fonds een krediet van \$ 68³/₄ mln. (= f. 260 mln.) had verkregen. Daar dergelijke I.M.F.-kredieten in het algemeen binnen een termijn van uiterlijk 3 tot 5 jaar terugbetaald moeten worden, ligt het vermoeden voor de hand, dat het hier gaat om een soort consolidatie van bovengenoemde f. 300 mln.

Vermoedelijk hebben de monetaire autoriteiten na deze transacties enige diepe zuchten van verlichting geslaakt. De Schatkist is nu voorlopig uit (althans minder in) de brand. De Minister van Financiën kan, met een volgens de laatste weekstaat vóór de derde dinsdag positief saldo van de Schatkist, die dag fier voor de Staten-Generaal verschijnen met het bekende koffertje. De lage rente van

het I.M.F.-krediet ad aanvankelijk 2 pCt. per jaar vormt stellig een aangename bijzaak.

Ook De Nederlandsche Bank heeft reden tot verheugenis. Het dollar (dus goud)próvenu van de lening vergroot haar deviezenstootkussen; op de valutamarkt was in dit verband reeds van een montere stemming voor de gulden sprake. Een additionele reden tot tevredenheid vormt vermoedelijk de overweging, dat de Centrale Bank aldus verschoond bleef van de ondankbare taak, het Rijk nieuwe kredieten te geven, met bijgaande verwijtenstroom over inflatoire overheidsfinanciering.

Een andere, minder spectaculaire, doch op de duur wellicht evenzeer belangrijke, ontwikkeling in de wereld van het korte overheidskrediet wordt gevormd door een toenemende centralisatie van de kredietvraag van de gemeenten, ook de grote, bij de Bank voor Nederlandsche Gemeenten, die zich de laatste weken aftekent. Zo werd de afgelopen week bekend, dat zelfs de Eerste Stad des lands een beroep op deze instelling gaat doen. Laatstgenoemde heeft zich nl. bereid verklaard, met de gemeente Amsterdam een rekening-courantovereenkomst aan te gaan, voorlopig met een maximum krediet van f. 30 mln. tegen een rente van aanvankelijk $6\frac{1}{4}$ pCt. Eerder was reeds sprake van extra-kredieten, die deze bank verstrekt aan haar oude gemeentecliënten, die met hun geconditioneerde maximum debetstand in rekening-courant de financiële eindjes niet meer aan elkaar kunnen knopen. Dat deze concentratie van de lagere overheidskredieten van hogerhand wordt bevorderd, althans niet zonder welgevallen wordt gadegeslagen, wordt gesuggereerd door de uitzondering, voor de Bank voor Nederlandsche Gemeenten gemaakt in het „schrijven” van De Nederlandsche Bank aan de algemene banken van 2 september jl., waarin deze worden uitgenodigd hun kredieten aan de lagere overheid geleidelijk in te krimpen tot het gemiddelde peil van de overeenkomstige maanden van 1956 en 1955. Tenslotte wordt in geldmarkt-kringen de opinie vernomen, dat een aanzienlijk deel van het door de Centrale Bank verleende rekening-courantkrediet momenteel juist op genoemde bank betrekking zou hebben.

Dit alles heeft waarschijnlijk ten doel ertoe bij te dragen, de „greep” van de monetaire autoriteiten op de gemeentefinanciering te versterken. Het spreekt van zelf, dat hiermede in het huidige tijdsgewricht niet beoogd wordt, de goedkoop-geldpolitiek te herstellen (dat komt misschien later nog wel), maar om de te hoog geachte gemeente-uitgaven onder controle te krijgen.

Vergeleken bij al deze grootse ontwikkelingen, bleef de technische ontwikkeling van de geldmarktsituatie klein-good. De banken zaten bij voortduring krap in hun middelen en waren bovendien met het oog op komende grote belastingbetalingen (met name van vennootschapsbelasting) voorzichtiger dan ooit. Dat er bij de nieuwste inschrijving op schatkistpromessen (tegen onveranderde disconto's van $4\frac{5}{8}$ resp. $4\frac{7}{8}$ pCt.) van 13 september voor slechts f. 17 mln. op het één- en f. 21 mln. op het driemaandspapier werd ingeschreven (en ten volle toegevoezen) baarde dan ook niet de minste verwondering.

De kapitaalmarkt.

Het feit dat Wallstreet een — zij het niet al te overtuigend — keersherstel te zien gaf, mocht niet verhinderen, dat het de afgelopen week in Amsterdam met het aandelenkoersniveau weer bergafwaarts ging, met de internationale fondsen in het eerste gelid. De blijkens gehouden enquêtes

door de grote meerderheid van het Nederlandse volk verwachte verdere geldontwaarding speelt momenteel op de aandelenmarkt nauwelijks een rol. Waarheen het Nederlandse beleggende publiek de blik ook wendt, naar New York, Damascus of het Haagje, overal ziet het beren, hetzij in de vorm van verwachte conjunctuurinzinkingen of wereldoorlogen, hetzij in bestedingsbeperkingen, die naar men vreesde de winstcapaciteit van het bedrijfsleven zullen aantasten. Gelukkig was er de afgelopen week toch ook een lichtstraal, nl. uit Djakarta, waar de rondetafelconferentie der Hoge Indonesische Heren in sommige beleggers- (of speculanten-)harten blijkbaar de hoop deed opflikkeren, dat er bij de Indonesische fondsen een einde zou komen aan de rondedans van winstdalingen en verliesstijgingen.

De obligatiemarkt trok de aandacht door een vrij opgewekte stemming, die door sommigen werd toegeschreven aan het — door lekkagedruppels uit de Miljoenennota — wijken van de vrees voor een gedwongen staatslening. De aankondiging van de bovengenoemde I.M.F.-lening droeg hiertoe verder bij, vooral ook daar dit evenement naar het schijnt nogal wat baissiers in de staatsfondsenmarkt aanleiding gaf zich hals over kop te decken.

Mocht de overweging, dat de Nederlandse gemeenten nog de peuleschil van f. 1 à 2 mrd. moeten consolideren, sommige beleggers blijkbaar uit het geheugen zijn geschooten, de leningspolitiek der grote kapitaalvragers blijft getuigen dat deze weinig vertrouwen stellen in een spoedige terugkeer van de kans om tegen lage rente te kunnen lenen. Zo wordt in de pers thans gemeld, dat de Nederlandsche Spoorwegen op zoek zijn (sommigen spreken hoofs over „de markt afstropen”) naar 6 pCt. onderhandse leningen.

Tegen het einde van de week klonk steeds luider het gerucht, kennelijk ook afkomstig uit bovengenoemde lekkages, dat het rentegamma thans werkelijk op zijn laatste benen loopt, althans in zijn huidige vorm. Naar De Maasbode meldt zou het in de bedoeling liggen, hierdoor de weg vrij te maken voor één of meer grote leningen van de Bank voor Nederlandsche Gemeenten met uiteenlopende coupures, waardoor het gehele Nederlandse volk bijdragen voor de voortzetting van de woningbouw zou kunnen leveren.

Aand. indexcijfers	A.N.P.-C.B.S. (1953 = 100)	30 aug. 1957	6 sept. 1957	13 sept. 1957
Algemeen		215,5	216,0	211,8
Internat. concerns		316,1	317,9	311,0
Industrie		143,7	143,3	141,2
Scheepvaart		145,8	142,6	137,6
Banken		110,0	111,5	109,6
Indon. aand.		92,1	91,5	91,7
Aandelen				
Kon. Petroleum	f. 205,50	f. 211,80	f. 209,50	
Unilever	410 $\frac{1}{2}$	393	382 $\frac{1}{4}$	
Philips	277 $\frac{1}{2}$	273 $\frac{3}{4}$	266	
A.K.U.	175 $\frac{1}{4}$	174	169 $\frac{1}{2}$	
Kon. N. Hoogovens	290 $\frac{1}{2}$	290	288	
Van Gelder Zn.	187 $\frac{1}{4}$	185 $\frac{3}{4}$	182 $\frac{1}{4}$	
H.A.L.	162	156 $\frac{1}{2}$	154 $\frac{1}{2}$	
Amsterd. Bank	198	197	196	
H.V.A.	115	115	116	
Staatsfondsen				
2 $\frac{1}{2}$ pCt. N.W.S.		54 $\frac{1}{2}$	57 $\frac{1}{2}$	57 $\frac{1}{2}$
3 $\frac{1}{2}$ pCt. 1947		81 $\frac{1}{2}$	81 $\frac{1}{2}$	83 $\frac{1}{2}$
3 $\frac{1}{4}$ pCt. 1955 I		78 $\frac{3}{4}$	78 $\frac{1}{2}$	80 $\frac{1}{2}$
3 pCt. Grootboek 1946		81 $\frac{1}{4}$	81	81 $\frac{1}{2}$
3 pCt. Dollarlening		90 $\frac{1}{2}$	89 $\frac{1}{2}$	89 $\frac{1}{2}$
Diverse obligaties				
3 $\frac{1}{2}$ pCt. Gem. R'dam 1937 VI ...		82 $\frac{1}{2}$	85 $\frac{1}{4}$	83 $\frac{1}{2}$
3 $\frac{1}{2}$ pCt. Bk. v. Ned. Gem. 1954 II/III		75	75	77 $\frac{1}{2}$
3 $\frac{1}{4}$ pCt. Nederl. Spoorwegen		80 $\frac{1}{4}$	81 $\frac{1}{2}$	83
3 $\frac{1}{2}$ pCt. Philips 1948		87	88 $\frac{3}{4}$	88 $\frac{1}{2}$
3 $\frac{1}{4}$ pCt. Westl. Hyp. Bank		79	80 $\frac{3}{4}$	82 $\frac{1}{4}$
New York				
Aandelenkoersgemiddelde				
Dow Jones Industrials		484,4	478,6	481,0

J. C. BREZET.

RECENTE PUBLIKATIES

Drs. S. C. Bakkenist en Dr. W. J. van de Woestijne: Problemen van Europese integratie. Uitg. van de Nederlandse Studiecommissie voor Distributievraagstukken, Amsterdam 1957, 15 blz.

Schrijvers trachten een indruk te geven van de gevolgen, welke uit het verdrag tot instelling van een gemeenschappelijke markt voor het Nederlandse bedrijfsleven voortvloeien. Aangezien de nadelen gemakkelijker concreet zijn aan te duiden dan de voordelen en zij, die de nadelen ondervinden, gewoonlijk meer aan de weg timmeren dan zij die mogelijke voordelen genieten, constateren schrijvers dat het verzet tegen een gemeenschappelijke markt sterker naar voren kan komen dan met de feitelijke verhoudingen overeenkomt.

Drs. S. C. Bakkenist en Dr. W. J. van de Woestijne: De gevolgen van de bestedingsbeperking voor het bedrijfsleven. Uitg. van de Stichting „Het Merkartikel”, Amsterdam 1957, 12 blz.

De huidige overspanning van bestedingen boven middelen en van investeringen boven spaarmiddelen zal, naar de mening van schrijvers, haar oplossing vinden in een gedurende enkele jaren sterk verzwakte uitbreiding van de afzet van eindprodukten in het algemeen, een daling en op lager peil blijven van de afzet in de investeringsindustrie en een aanvankelijk nog voortduren van de spanningen op de kapitaalmarkt en in de deviezenpositie. Dit zal ten slotte leiden tot een herstel van de deviezenpositie, waarna ook het evenwicht op de kapitaalmarkt zal worden hervonden.

Introductie. Uitg. Centraal Sociaal Werkgevers-Verbond, 's-Gravenhage 1957, 64 blz.

In het kader van de door het Centraal Sociaal Werkgevers-Verbond verrichte werkzaamheden ter bevordering van de goede verhoudingen in de onderneming heeft het Verbond een boekje uitgegeven dat is gewijd aan het vraag-

stuk van de introductie van nieuw personeel in de onderneming. Gepoogd wordt algemene richtlijnen te geven voor de introductie, waarbij werd gestreefd naar een duidelijke scheiding tussen introductie en vorming. Deze brochure, bij de samenstelling waarvan is uitgegaan van de middelgrote onderneming, is meer bedoeld als leidraad voor het bepalen van de gedachten dan als handleiding voor de tenuitvoerlegging.

**N.V. Hollandsche
Disconteeringsmaatschappij van 1939**
gevestigd te Rotterdam

**Uitgifte van
f 5.000.000,-**

5½ % .10-JARIGE OBLIGATIES
in stukken groot f 1.000,- aan toonder
TEGEN DE KOERS VAN 99%

De inschrijving op bovengenoemde obligaties
wordt opgesteld op

DINSDAG, 24 SEPTEMBER 1957

van des voormiddags 9 uur tot des namiddags 4 uur
te **Rotterdam** en 's-Gravenhage:
ten kantore van de heren **R. Mees & Zoonen**
te **Amsterdam, Rotterdam** en 's-Gravenhage:
ten kantore van de **Incasso-Bank N.V.**
en de **Amsterdamsche Bank N.V.**
op de voorwaarden van het prospectus
d.d. 16 september 1957.

Prospectussen en inschrijvingsbiljetten benevens, tot een beperkt aantal, exemplaren van het laatste jaarverslag en de statuten, zijn bij de inschrijvingskantoren verkrijgbaar.

Rotterdam
Amsterdam 16 sept. 1957

R. MEES & ZOËNEN
INCASSO-BANK N.V.
AMSTERDAMSCH E BANK N.V.

GROOT INDUSTRIEEL BEDRIJF te Amsterdam zoekt

STAFFUNCTIONARIS

voor de bedrijfseconomische vraagstukken (organisatie, budgettering, opmaken en analyseren van winstoverzichten, efficiency, kostprijsberekening, financiering e.d.), ter rechtstreekse assistentie van de directie.

VEREISTEN:

Leeftijd 35—45 jaar; ruime praktijkervaring; diploma doct. economie (met bedrijfsecon. studierichting) of N.I.v.A.

ADMINISTRATEUR

belast met de leiding van de administratie wat de uitvoering betreft.

VEREISTEN:

Leeftijd 30—40 jaar; praktijkervaring; diploma S.P.D., M.B.A. of M.O. boekhouden, dan wel vergevorderd met studie N.I.v.A.

Eigenhandig geschreven brieven (niet met ballpoint) met foto te zenden onder M 7 Adv.bureau Rouma & Co., Herengracht 226, Amsterdam.

Pakster-bonnen

Expeditie-nummers

Kantine-bonnen

of welk soort bonnen, uw bedrijf ook behoeft, doorlopend genummerd, met grote of kleine cijfers, aan rollen of zigzag-gevouwen pakken dan wel in boekjes of blokjes, geperforeerd of met ponsgat, met of zonder apparaten enz. enz. worden billijk en snel en in de voor u meest geeignende vorm geleverd door de

N.V. Kon. Ned. Boekdrukkerij
H. A. M. ROELANTS
SCHIEDAM

COMMISSARIAAT VOOR SURINAAMSE
ZAKEN

In Suriname dient binnenkort te worden voorzien in de verwacht wordende vacature in de betrekking van

**Direkteur van het Algemeen
Bureau voor de Statistiek**

Voor de vervulling van deze betrekking komen in aanmerking doctorandi in de economie, die een theoretische scholing in de statistiek hebben ontvangen en kunnen wijzen op praktische ervaring op statistisch gebied. Voorkeur genieten zij, die in verschillende functies en op verschillende gebieden ambtelijke statistische ervaring hebben opgedaan. Spoedige uitzending is gewenst.

Bezoldiging: Sur. Crt. f 7800,— tot Sur. Crt. f 11.040,— (9 éénjaarlijkse verhogingen van Sur.Crt. f 360,—). Inpassing in de bezoldigingsschaal geschiedt naar gelang van de opgedane ervaring.

Uitzending: in tijdelijk dienst, met een dienstverband van 5 jaren.

Overtocht: voor landsrekening, c.q. ook voor het wettig gezin.

Uitrustingskosten: voor gehuwden: $\frac{1}{4}$ gedeelte van de bij uitzending toe te kennen jaarbezoldiging, tot een maximum van Sur.Crt. f 2500,—; voor ongehuwden: $\frac{1}{6}$ gedeelte van die jaarbezoldiging.

Sollicitaties in duplo (één exemplaar op luchtpostpapier) houdende gegevens nopens opleiding, levensloop en burgerlijke staat, vergezeld van een opgave van referenties, binnen 14 dagen na het verschijnen van deze advertentie te zenden aan het Commissariaat voor Surinaamse Zaken, Alexander Gogelweg 2, Den Haag.

HAVENBEDRIJF

Bij de afdeling Handel en Verkeer is plaats voor een

drs. in de economie

Leeftijd bij voorkeur niet boven 30 jaar.

Goede kennis van de moderne talen is vereist, terwijl ervaring in

documentatie

en

researchwerk

tot aanbeveling strekt.

Benoeming in de rang van commies; salarisgrenzen f 5339,— f 7085,—.

De regeling inzake vergoeding van reis-, pension- en verhuiskosten is van toepassing.

Sollicitaties te richten tot burgemeester en wethouders en te adresseren aan het bureau Personeelvoorziening, kamer 331, stadhuis.

Inzending binnen 14 dagen na deze oproep onder no. 398.

Bij de Centrale Directie van de Cultuurtechnische Dienst te Utrecht, kan, wegens het vertrek naar de U.S.A. van de economisch adviseur van de Directie, worden geplaatst een academisch gevormd

econoom

Ervaring op landbouwgebied, resp. belangstelling voor landbouw-economische vraagstukken strekt tot aanbeveling.

Aanvangssalaris (volgens Rijksregeling) afhankelijk van leeftijd, bekwaamheid enz. f 7.000,— à f 10.000,—.

Sollicitaties te richten tot genoemde Directie, Maliebaan 21 te Utrecht.

COÖPERATIEVE VERBRUIKSVENIGING
„VOORUITGANG ROTTERDAM” U.A.

te Rotterdam zoekt een

Chef van de Administratie

EISEN:

- Ruime algemene ontwikkeling
- Administratief: minstens S.P.D.-niveau
- Gewend op ruime schaal leiding te geven (personeelsbezetting: circa 100 mensen)
- Ervaring op organisatorisch gebied
- Inzicht in commerciële en financiële aangelegenheden
- Leeftijd tussen 30 en 40 jaar.

Geboden wordt: Een zeer zelfstandige werkkring, welke als een levenspositie moet worden beschouwd, terwijl verdere promotiemogelijkheden niet uitgesloten zijn.

Eigenhandig geschreven brieven, met uitvoerige inlichtingen omtrent theoretische opleiding, praktische loopbaan en persoonlijke omstandigheden, met opgave van verlangd salaris en bijvoeging van pasfoto, binnen een week te richten aan het LABORATORIUM VOOR TOEGEPASTE PSYCHOLOGIE, Vossiusstraat 54-55, Amsterdam-Z., onder letters C.A.

**Voor vacerende functies
en beschikbare krachten**

op hoog niveau, zijn de
advertentiekolommen van
„Economisch-Statistische
Berichten” het aangewezen
medium;

1e) Omdat Uw annonce onder de aandacht komt van stafpersoneel in de grote bedrijven.

2e) Omdat Uw annonce wordt gelezen door diegenen, die de zakelijk belangrijke beslissingen nemen, of daarbij van grote invloed zijn.